Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації „Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City 3, N. J.
Тел. HEnderson 4-0237, 4-0807
УНС. HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 155. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 13-го СЕРПНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK FRIDAY, AUGUST 13, 1954. No. 155. VOL. LXI

АЙЗЕНГАВЕР ПРОТИ ЗІРВАННЯ ЗВ'ЯЗКІВ З КОМУНІСТАМИ

ПРЕЗИДЕНТ ПРОТИ ЗАПОБІЖНОЇ ВІЙНИ; БОРОНИТЬ ОН ПЕРЕД АТАКОЮ ГЕН. КЛАРКА; ФАРМЕРСЬКИЙ ЗАКОН КОРИСНИЙ ДЛЯ ВСІЄЇ ГОСПОДАРКИ КРАЇНИ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що він відкидає всякі пропозиції про зірвання дипломатичних зв'язків із Совєтами та їх сателітами, бо тепер є кращі виглядки на світовий мир, як рік тому, коли треба було боротися в Кореї і Індо-Китаї та була напружена ситуація в Ірані і Єгипті. Президент відкидає плян запобіжної війни, бо вона не могла б осягнути своєї цілі в теперішній атомовій добі. Айзенгавер твердив, що тепер вільний світ має кращі можливості використати свої мозки, інтелігенцію, взаємне порозуміння та багатство для зорганізування оборони проти комуністичної пропаганди або військової сили. Президент сказав, що не погоджується з своїм давнім, від 40 років приятелем, генералом Марком В. Кларком, який пропонує зірвати дипломатичні зв'язки з комуністичними країнами та зорганізувати Об'єднані Надії без комуністичних держав. Комуністи використовують деколи ОН для своєї пропаганди, казав президент, але це не причина до залишення цієї світової організації, тільки треба старатися її направити. Запобіжну війну відкинув президент з моральних, політичних і військових причин, бо тепер „важко навіть думати про неї". Фармерський законопроєкт, на думку Айзенгавера, принесе користь не тільки фармерам, але всій господарці країни. Цей закон не є політичним успіхом уряду й партії, бо підтримка цін на фармерські продукти — це загальнокраєва справа. Президент надіється, що спільна Конгресова Комісія поробить в цьому законопроєкті потрібні зміни. В справі приготовлюваного страйку в атомових фабриках президент заявив, що в цій ділянці оборонної підготови не можна дозволити навіть на коротке

Президент Айзенгавер виходить із пресової конференції у Вашингтоні, під час якої він висловився проти запобіжної війни та проти пропонованого попереднього дня ген. Кларком зірвання дипломатичних зв'язків з комуністичними урядами.

припинення праці і уряд скористає з усіх можливостей, щоб не допустити до цього страйку (в Овк Рідж, Тенн. і Педуке, Кентокі). З інших справ президент порушив ще й такі. 1. Він не знає, чому деякі його найближчі співробітники (асистент Шерман Адемс) говорять про те, що він, президент, нібито вже тепер думає, чи кандидувати восени 1956 р. 2. Президент заповів довшу промову, в якій хоче дати оцінку праць цьогорічної сесії Конгресу. 3. Він запрошує на п'ятницю, 13 серпня, свій кабінет на цілоденні наради, які відбудуться в президентовому домі в Меріленді.

Сенат за змушення свідків зізнавати в справах безпеки країни

Вашингтон. — Сенат прийняв законопроєкт про те, щоб можна було змусити свідків зізнавати перед слідчими комісіями, коли справа йде про безпеку країни. Досі багато свідків відмовлялися зізнавати, заслоняючись П'ятою Поправкою до Конституції, яка дозволяє свідкові не зізнавати, коли він своїм зізнанням міг би сам себе оскаржити. Тепер Сенат прийняв законопроєкт, згідно з яким можна буде давати імінутет тим свідкам, яких зізнання можуть бути важні для безпеки країни, і тоді вони мусять зізнавати, бо їх не будуть карати, навіть якби вони зізнали про себе, що робили щось протизаконне. Тільки сенатор Герберт Г. Лімен виступав проти цього законопроєкту, а робив він це тому, що не було потрібного часу на докладне його обговорення.

АФЛ проти Айзенгавера

Ню Йорк, Н. Й. — Виконна Рада Американської Федерації Праці на своїх зборах в Ню Йорку гостро виступила проти Айзенгавера за його „протиробітничу політику", яку веде Крайова Рада Робітничих Відносин. АФЛ об'єднує 12,200,000 робітників і досі вона не виступала безпосередньо проти президента. У своїй заяві Виконна Рада АФЛ пригадала, що в тій самій залі в Ню Йорку Айзенгавер під час виборчої кампанії 1952 року прирікав, що буде підтримувати робітничі домагання, головним чином зміну робітничого закону Тефта-Гартлі. (АФЛ підтримувала демократа Адлея Е. Стівенсона). Виконна Рада стверджує, що постійно ведеться протиробітничу політику в Крайовій Раді Робітничих Відносин, де три її члени, іменовані президентом Айзенгавером, ще більше затіснюють протиробітничий закон Тефта-Гартлі, інтерпретуючи його постанови проти робітників.

Наради над уодностайненням стейтових законодавств

Шікаґо. — Понад 150 адвокатів і суддів зібралися тут на наради, щоб вирішити справу уодностайнення стейтових законодавств, в яких є багато різниць і протиріч. Вони творять Крайову Конференцію Комісій для уодностайнення стейтових законів, і їх визначили губернатори 48 стейтів ЗДА, Дистрикту Колумбія, Аляски, Гаваїв і Порто Ріко. Ця конференція буде вводною до зборів Товариства Американських Адвокатів, які почнуться у найближчий понеділок 16 серпня.

Визначають нагороду за повідомлення про атомову контрабанду

Вашингтон. — Член Спільної Конгресової Комісії Атомової Енергії сенатор Буркі Б. Гікенлупер вніс законопроєкт, згідно з яким Конгрес мав би уповажнити Комісію Атомової Енергії видавати грошеві нагороди приватним особам, які повідомлятимуть про нелегальну продукцію атомової зброї або про контрабанду атомової зброї до цієї країни. Цього законопроєкту домагається генеральний прокуратор Герберт Бравнелл. Висоту нагороди в кожному окремому випадку мали б визначати представники Комісії Атомової Енергії, генеральний прокуратор та секретар оборони.

Хочуть випродукувати понад п'ять мільйонів авт

Дітройт. — Фахівці заявляють, що цьогорічна продукція особових авт повинна дійти до 5,250,000. Вони вважають, що 1954 р. буде принаймні найкращим четвертим роком у продукції авт, хоч були пляни скорочення продукції і на переобладнання старих моделів. Спеціялісти роблять такі висновки на основі дотеперішнього руху в торговлі автами і вже приготовляються до продукції моделів на 1955 рік. Моделі авт на 1955 рік будуть готові вже в листопаді цього року, а деякі навіть в жовтні. Конкуренція може спричинити деяку знижку цін, але вона буде незначна.

Губернатори нараджуються з президентом про розбудову шляхів

Вашингтон. — Окрема комісія губернаторів відбула нараду з президентом Айзенгавером в справі поширення сітки шляхів у ЗДА. Розбудова шляхів має йти по лінії пропозиції президента впродовж десятьох років видати 50 більйонів долярів на те, щоб зменшити рух на міжстейтових автострадах. Запляновано дійти в таких двох напрямках: 1. Федеральний уряд мав би перебрати відповідальність за всі автостради, на яких відбувається міжстейтовий рух, а кошти опіки цими шляхами складали ся б з податків від газоліни і від прибутку з продукції авт. 2. Федеральний уряд мав би зорганізувати позичкову установу, яка видавала б позички стейтам на розбудову шляхів. Губернатори заявили після наради, що покищо не прийнято жадних рішень, і що найближча нарада відбудеться 15 вересня ц. р. Але голова групи губернаторів, губернатор Волтер Колер, заявив, що все ж таки осягнено деякий успіх.

Церква відмовилась хоронити Маркантонія

Ню Йорк, Н. Й. — Приятелі нагло померлого бувшого конгресмена Віта Маркантонія просили римсько-католицьких священиків відправити Службу Божу і Панахиду на його похороні. Але представник Архиєпископії заявив, що, хоч Маркантоніо і народився римо-католиком, він довгі роки не відбував религійної практики, а перед смертю не поєднався з Церквою. Прихильники і виборці Маркантонія відвідують його тіло в похоронному закладі, а в вікнах деяких крамниць у 18 виборчій окрузі появилися написи „Ми оплакуємо його втрату". Маркантоніо помер на удар серця в понеділок 9 серпня.

В АМЕРИЦІ

● **Герберт Гувер**, молодший, син бувшого президента ЗДА, відмовився бути державним підсекретарем. Дехто каже, що він зробив це тому, що не хоче жити в Вашингтоні. Конгресмен Джан Р. Пільйон вніс резолюцію, щоб надати Гуверові Медалю Волі за те, що він з успіхом допоміг розв'язати нафтову кризу в Ірані.

● **Президент Айзенгавер** не може виїхати на відпочинок до своєї тещі в Денвері, Колорадо, бо Конгрес не закінчив ще своєї сесії. 19 серпня Айзенгавер має виголосити дві промови в стейті Іллиной, — одну в Спринґфілді, а другу в Нортвестерні університеті.

● **Палата Репрезентантів** ухвалила не платити відповідних 11 урядовцям ОН, громадянам ЗДА, які їх звільнено, з огляду на безпеку, з праці в Об'єднаних Націях.

● **В Ню Йорку** каратимуть одноразово в'язницею або 1,000-доляровою карою того, хто без дійсної причини заалярмує пожежну сторожу. Досі за це карали місячним арештом і 100-доляровою карою.

● **Капітан Джан Г. Морріль**, що прославив себе як герой під час відступу з Філіпін в останній війні, іменований шефом штабу Атлантійської Резервової Команди Фльоти. Він втікав 2,000 миль до Австралії, живлячися тільки консервами.

● **Суд звільнив** з тюрми ґенґстера Роджера Товгі, де він пересидів 21 рік, бувши засуджений на 169 років. Джейк Фектор, який свідчив проти цього злочинця, побоюючись за своє життя, змінив мешкання, хоч Товгі заявив, що не буде на нікому мститися. Але після того прийшла вістка, що його знову заарештовано.

НАЙБІЛЬШ РІЗНОМАНІТНИЙ КІНЕЦЬ ТИЖНЯ НА СОЮЗІВЦІ

КОНЦЕРТ І САМОДІЯЛЬНІСТЬ КУРСАНТІВ В СУБОТУ; ВІДВІДИНИ ПЛАСТУНІВ У НЕДІЛЮ

На Союзівці кожний день і кожний кінець тижня цікавий, але найближчі субота і неділя, 14 і 15-го серпня, будуть зокрема багаті своєю культурно-розваговою програмою. На суботу ввечорі заповіджено інтересну культурну програму, атракцією якої буде виступ відомої нашої співачки п-ні Вероніки Цегельської та відомого піяніста проф. Богдана Перфецького з Філадельфії. Крім того, в програмі виступ із мистецькою самодіяльністю учасників курсів українознавства. Багата, інтересна і різноманітна програма заповідається на неділю у зв'язку з відвідинами пластунів. Уже перед полуднем приїжджають окремим автобусом з добросусідськими відвідинами на Союзівку, зокрема до курсантів, десятки пластунів з їхнього табору в Іст Четем. Союзівка, як два роки тому під час пластового табору на тільки-що придбаній тоді оселі У. Н. Союзу, зароїться знову від пластових одностроїв, які, крім того, написуватимуться своїми мистецькими і пісенними вмілостями. При цьому інтересно додати, що погода на Союзівці — наче молоко п. Дуж[анського] в Шікаґо, як він твердив на останніх загальних зборах УКК — прохолоджує тоді, коли гаряче і гріє тоді, як холодно. Під час недавніх невиносимих спек по містах, на Союзівці, хоч пекло сонце, була приємна прохолода в тіні крислатих дерев, а в останніх днях, як в усіх довколишніх місцевостях, зокрема в Ню Йорку, були дощові зливи, на Союзівці була переважно чудова соняшна погода. Загально очікується, що багата й різноманітна програма та сподівана гарна погода, як і сама Союзівка примани[ть] на цей кінець тижня, крім постійних гостей, ще й велику масу відвідувачів і прогульковців, на зустріч яких Союзівка відповідно приготовляється.

КРИТИКУЄ АМЕРИКАНСЬКУ ПОЛІТИКУ

Д-р Отто Йон, колишній шеф західньо-німецької розвідки, виступив на пресовій конференції в східній частині Берліну причини свого перебігу до комуністів, критикуючи при тому американську політику по давно встановленій большевиками „генеральній лінії".

Йон — на пресовій конференції

Берлін. — Недавній керівник західньо-німецької служби безпеки, д-р Отто Йон, що переїхав до совєтської частини Берліну автом вночі на 20 липня, з'явився на скликаній комуністами пресовій конференції, на яку запрошено також цілий ряд журналістів із Західньої Німеччини. Д-р Йон, очевидячки, дуже схвильований, відчитав довгу й дбайливо виштилізовану заяву, в якій пояснював, що втік до комуністів через те, що прийшов до переконання, що західньо - німецька політика Аденауера веде до війни, після якої з Німеччини залишиться тільки „радіоактивний обсіг". Йон твердив, що у приготуванні до війни переконався під час свого недавнього перебування в ЗДА, і заявив, що докаже існування тайних додатків у плянах відбудови зах.-німецької армії. У Західній Німеччині, сказав він, прийшли знову до влади „нацисти й мілітаристи", які цілком підпорядковуються політиці ЗДА, при чому навіть цілий ряд прізвищ. Англійці, сказав Йон, стараються знайти можливості співжиття з комуністами, але ЗДА цього не хочуть. В Західній Німеччині існує „міт про комуністичну небезпеку", що його поширював ще Геббельс, і він, Йон, вирішив цей міт розвіяти, перейшовши до комуністичного світу. Йон заявив, що він — не комуніст, а „незалежний". Запитаний, чи він буде допомагати комуністам нищити в Східній Німеччині працю організації ген. Гелана із Західньої Німеччини, Йон відповів, що він не працює у контррозвідці. На пресовій конференції був присутній колишній шеф Ернст Борман, який є керівником східньо-німецької комуністичної контррозвідчої служби. Йон заявився за „невтральною" Німеччиною поміж совєтським і західнім блоками.

Коментарі з Вашингтону на тему цієї пресової конференції і виступу Йона говорять, що це — звичайна совєтська пропаганда, але не виключають, що Йон діє під примусом. Проте західньо-німецький уряд офіційно вже станув на становищі, що Йон — зрадник. Заповіджено продовження розслідування висліду слідства, яке ведеться в цій справі.

Виміна листів між Айзенгавером і Аденауером

Берлін. — Західньо - німецька і американська преса оприлюднила тексти листів канцлера Аденауера до през. Айзенгавера, з просьбою підтримати акцію за зворотом колишнім німецьким власникам в ЗДА сконфіскованих під час війни мастків, і відповідь Президента. Цей останній стверджує, що зголошені членами американського Конгресу проєкти в цій справі не користуються його президента, підтримкою, проте він певний, що знайдеться в цій справі бажане згідливе порозуміння. Справа, як коментує преса, надзвичайно складна, бо теперішня вартість деяких сконфіскованих об'єктів у багато разів більша, як була в хвилині конфіскати, — в деяких випадках нема колишніх власників, — деякі підприємства перейшли вже в треті й четверті руки і т. д.

Індонезія зірвала правний зв'язок з Голляндією

Гааґа. — Індонезія, колишня голляндська колонія, що в 1945 році, після звільнення її від японської окупації, проголосила себе незалежною державою, а в 1950 році стала одностайною республікою на місце дотогочасної федерації, скасувала тепер, за порозумінням з Голляндією, договір з 1949 року, згідно з яким Індонезія була зв'язана з Голляндією в Голляндській Унії особою королеви. У проголошеній двосторонній заяві, обидві держави є тепер „вільні, рівні і цілком незалежні".

Духовник твердить, що в ЗДА є 7,000 прокомуністичних священиків

Филаделфія, Па. — Генеральний секретар Американської Ради Християнських Церков о. В. Гарлі-Бордо з Ню Йорку заявив у своєму звіті на пленарному засіданні Міжнародної Ради Християнських Церков, що в ЗДА є „принаймні 7,000 священиків, які посередньо або безпосередньо підпирають комуністичну програму". Він додав, що зовсім не твердить, що ці 7,000 священиків — члени комуністичної партії з партійними виказками, це комуністичні попленчаї, що прийшли, в деяких випадках є шкідливіші від партійних комуністів, і користні для комуністичної справи від дійсних партійців. На зборах Міжнародної Ради Християнських церков було присутніх 1210 делегатів із 44 держав. Але представник цієї Ради відмовився назвати число осіб, що належать до цих Церков.

ВЕРХОВНИЙ СОВЄТ ЗАПРОШУЄ АНГЛІЙСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ

ВОРОШИЛОВ, ЯК ГОЛОВА СОВЄТСЬКОГО „ПАРЛЯМЕНТУ", ЗАПРОСИВ СПІКЕРІВ ПАЛАТИ ГРОМАД І ПАЛАТИ ЛОРДІВ — ВІДВІДАТИ СССР. — МАЛЄНКОВ НА БЕНКЕТІ В АНГЛІЙСЬКОГО АМБАСАДОРА В МОСКВІ

Лондон. — Маршал Климентій Ворошилов, предсідник Верховного Совєту, що є ніби совєтським „парляментом", — запросив лорда Саймондса, лорда канцлера і спікера англійської палати лордів, та В. С. Морісона, спікера палати громад, приїхати з відвідинами до СССР, як гості Верховного Совєта, і вони те запрошення прийняли. Англійська парляментарна делегація буде складатися з представників обох партій. Тому, що англійський парлямент перебуває тепер на феріях і вернеться на звичайну сесію щойно 19 жовтня ц. р., то склад англійських парляментарних „прогулянковців" до червоного царства буде імовірно устійнений тільки президіями обох англійських політичних партій. Остання англійська парляментарна візита в Совєтах відбулася в 1945 році, а члени Верховного Совєта відвідали Англію в два роки пізніше. Теперішнє запрошення англійських парляментаристів, хоч ніби прийшло наслідком англійської ініціятиви у висліді акції консервативного члена парляменту Осборна й лейбуристського — Люїса, проте фактично вміщається в програму совєтської політично-пропаґандивної акції, щоб такими взаємними прогулянками, відвідинами, прийняттями, дрібними розборами і т. д. морально розбороювати й деморалізувати англійську публічну опінію, відривати її від тісної приязни з американським народом та проповідувати до теорії про „співіснування" двох політичних систем. Подібну оцінку подорожі групи 8 парляментаристів із кол. прем'єром Етлі на чолі до Комуністичного Китаю через Москву подав член англійської палати громад, Гектор МкНейл, який найбільше лякається негативних наслідків тієї прогулянки його партійно-парляментарних колеґ у тому, що та прогулянка може погіршити англо-американські взаємини і буде використовувана комуністами для їх політичної пропаганди.

Тим часом у Москві Маленков, Хрущов, Вишинський, Мікоян і Шверник бенкетували знову з англійськими парляментаристами, тільки членами Партії Праці, що є в дорозі до Пейпінгу. Цей бенкет відбувся в Англійській амбасаді і знову виголошено 8 тостів на затіснення англо-совєтських взаємин. Сам Етлі не мав при цій нагоді ніякої окремої розмови з Маленковим, зате довго конферував з ним лідер лівого крила Партії Праці, Аневрин Біван, а в тій розмові взяв участь також Молотов, а з англійського боку Морган Філіпс, секретар Партії Праці. Американські кореспонденти в Москві звертають увагу, що це вперше Маленков взяв участь в бенкеті на терені будь-котрого західнього посольства, проте англійський амбасадор у Москві, сер Вілям Гейтер, мав впродовж останніх кількох тижнів 4 рази нагоди стрічатися з Маленковим на різних прийнятях.

ЗДА жадають від СССР остаточної відповіді в справі атомової співпраці

Вашингтон. — Совєтські ноти, що їх дістав досі уряд ЗДА у справі пропозиції президента Айзенгавера щодо контролі над атомовою зброєю і застосування атомової енергії для мирних цілей, на 90% неґативні. Уряд ЗДА задумує спитати Москву, чи останніх 10% — теж неґативне становище? — заявив державний секретар Доллес на своїй останній пресовій конференції. ЗДА, мовляв, хочуть мати ясну відповідь: „так" або „ні". Вони рішені співпрацювати з іншими державами у застосуванні атомової енергії для мирних цілей, не оглядаючись на Москву.

Суперечні цифри про втікачів з Індо-Китаю

Сайгон. — Заступник французького генерального комісара в Індо-Китаї, Жан Дарідан подав цифру 200,000 втікачів, що їх прийдеться евакувати з північної частини В'єтнаму включно з дельтою Червоної ріки. Ця цифра помішалася би з заявою американської амбасади, яка вказувала, що французи евакують коло 100,000 втікачів, а стільки ж мусять перевезти самі американці. Таким чином французькі часописи пишуть про 200,000 осіб, які вибралися від перебування під комуністичним режимом. Для докладного ствердження фактичного стану виїхав до Північного В'єтнаму адмірал Сабайн, а за ним поспішив туди голова американської дорадчої місії ген. О'Даніель. Однак деякі американці уважають, що в районі Ганой нема тепер більше як 18,000 втікачів, а в районі порту Гайфонґ — 33,000.

В СВІТІ

● **100 европейських лікарів** прибуде до ЗДА, щоб в різних університетських лябораторіях, дослідних станціях і шпиталях познайомитись із станом американської медицини. Це переведеться в рамках окремої програми Адміністрації закордонних операцій, яка передбачає американсько - европейську виміну останніх здобутків з галузі медицини.

● **Лорд Рассель** зрікся становища правного дорадника англійської армії, не бажаючи підлягати натиском керівних англійських кіл, які вимагали, щоб він не друкував своєї книжки „Бич свастики". У цій книжці лорд Рассель подав 25 світлин про тортури і вбивства, заподіяні англійцям німцями під час війни.

● **Східньо - німецька комуністична партія** прислала депешу з привітом для Юджина Денниса, американського комуніста, який відсиджує тепер кару в'язниці за участь в змові проти американського уряду. Німецькі комуністи пригадали, що Денніс є „правдивого демократа і непохитного патріота".

● **Університет у Тюбінґені**, Західня Німеччина, надасть диплом почесного доктора колишньому президентові ЗДА Гербертові Гуверові, який — на запрошення західньо - німецького уряду — прийде восени цього року до Німеччини.

● **У розшуках** за французькими альпіністами, що пропали в Альпах, що намагалися осягнути шпиль Мон Бляику, знайдено ще три закостенілі тіла, що їх засипала в неділю лявіна.

● **Совєтський академік** Константинов твердить, що в СССР „не друкують", які вірять в Бога", але „величезна більшість — не вірить". Совєтський „учений" закликає до завзятішої боротьби проти „опіюма для народу".

● **За 11 днів** „місяця реваншу", що його проголосили мароккаські терористи, було в Марокко 75 вбитих і 244 ранених. На велике мусульманське свято, у вівторок 10 ц. м., мільйони арабів в Марокко співали гимни, побоюючись, що вуличні виступи, побоюючись, що вулиці будуть мститися за участь у маніфестаціях, патронованих профранцузьким султаном.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВЕЛИКА ТРАДИЦІЯ

„Це традиція Америки — допомагати втікачам, бездомним, переслідуваним і тим, що менше щасливі в своїх краïнах" — твердить президент Айзенгавер у своєму останньому зверненні до губернаторів поодиноких стейтів, закликаючи їх до творення окремих стейтових комісій, що допомогли б у здійсненні нового закону, на підставі якого може приїхати до цієї країни 214,000 нових імігрантів-утікачів. Допомога втікачам, бездомним і переслідуваним — це справді велика традиція Америки, що, як мотто, вписана на її символі — статуї Свободи в нюйоркському порті. Історія Америки — це, з одного боку, історія боротьби за волю та найкращий її розвиток, а з другого — історія великодушної опіки і допомоги всім тим гнобленим і знедоленим, що до волі та щастя прагнуть.

Не останнє місце в цій світлій традиції Америки займають і американські українці. Довга і славна історія їхньої допомоги своєму „старому краєві" та його інституціям, зокрема допомоги визвольним змаганням українського народу, знайшла своє завершення в безприкладній допомоговій і переселенчій акції впродовж останнього десятиріччя, що було одним з найчорніших у трагічній історії України. Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, який в цьому році відзначає своє десятиріччя, та початкові літери його назви — ЗУАДК — стали символом благородного українського серця та української жертвенности. Інші українські допомогові комітети й організації та принагідні допомогові акції дали свій вклад у цю світлу традицію американських українців, що становить складову частину тої великої американської традиції, про яку мова у зверненні президента Айзенгавера.

Новий іміграційний закон, який створює пригожу обставину допомоги переселити до цієї країни тисячі нових бездомних і знедолених українських втікачів, дає велику і виїмкову нагоду вписати нову світлу сторінку в цю славну традицію. Президент Айзенгавер закликає губернаторів стейтів творити окремі стейтові комітети для здійснення цього закону і ґратулює нюйоркському губернаторові Томасові Дюї за те, що він уже такі заходи поробив. Але апель президента відноситься не так до губернаторів, як радше до нас та всіх тих етнічних американських груп, кровні брати яких чекають на здійснення нового закону, як на своє спасіння.

Минулого вівторка, 10-го серпня, вся Америка відзначила 80-ті уродини колишнього свого президента і великого мислителя Герберта Гувера. Цей великий син своєї країни висловив свого часу прекрасну думку про „Чудо Америки". Він сказав: „Америка означає далеко більше, ніж континент між двома океанами. Це більше ,ніж гордість з військової могутности, слави у війні чи в перемозі. Це означає більше, ніж безмежні фармерські простори, величезні фабрики і шахти, величаві міста і мільйони автомобілів чи радіоапаратів. Це ще більше, ніж традиція великого потоку з Европи на Захід, що започаткував і здобув континент. Це більше ,ніж наша література, музика чи поезія. Інші нації мають їх також. Що ми маємо в додатку, це невловиме, чого не можна описати, лежить радше в особистому досвіді і в житті кожного з нас ,ніж у фразах, навіть захоплюючих . . . Значення нашого слова Америка випливає з одного чистого джерела. В душі Америки є воля думки і дух в людині. Тільки тут широко відкриті вікна, через які вливається соняшне світло людської душі. Тільки тут людська гідність не є мрією, але більшим досягненням . . ."

Це „чудо Америки" охоплює всіх, без різниці походження. Воно вже не раз проявилось і серед нашої американсько - української спільноти в її багатобічній діяльності. Його здійснювання потрібне й сьогодні, можливо більше, ніж будь-коли. Ми маємо свої великі і славні організації, маємо Український Народний Союз ,який так пророчисто виявив це „чудо Америки" на своїй останній конвенції у Вашинґтоні, маємо Український Конґресовий Комітет і його Народний Фонд, маємо Злучений Український Американський Допомоговий Комітет та інші організації й інституції, через які, як через широко відкриті вікна, може вилитись соняшне світло людської душі. Усе залежить від нас та нашої свідомости. Новий переселенчий закон та нова переселенча акція, яку вже почав і веде ЗУАДК, повинна дати новий вклад у цю велику традицію Америки, про яку згадував президент Айзенгавер .І вона дасть його, якщо ми всі до того спричинимось нашими підписами на ашуранси та нашими пожертвами на їх використання.

Безглуздя большевицької пропаґанди

Пропаґанда ненависти до всього американського, що була стишена після смерти кремлівського диктатора, знову розгойдується з вийнятковою несамовитістю. Не перебираючи засобами, комуністичні писаки притягають за чуба давно забуті історії і навіть духів наших великих покійників, що по них донедавна топталися совєтські цензори і аґітатори, як по „буржуазних націоналістах". Дуже характерними у цьому сенсі є пропаґандивні теревені довкола імени і творчости Марка Черемшини. Відомо, що до горезвісного возз'єднання в 1939 році на це ім'я, як і на імена Василя Стефаника, Леся Мартовича чи Ольги Кобилянської, було накладено всесильне совєтське „вето". Після розгрому українського національного відродження з усіх книгарень і бібліотек було виключено не тільки їхні твори ,але й найменші згадки в літературно-критичних статтях. Посідання таких книжок у приватному користуванні було достатньою підставою для обвинувачення в зв'язках з закордоном, шпигунстві, буржуазному націоналізмі і тому подібних „смертних гріхах". Одначе, після 19 вересня 1939 року для ширення дурману про так звану „совєтську демократію" і „вільний розвиток української національної культури", ці імена одержали „амнестію" з Москви і навіть були включені до навчальних програм совєтських шкіл. Зрозуміло, що інтерпретація і підбір окремих творів були витримані у виразно „соціялістичному дусі". З того часу кожна чергова пропаґандивна кампанія не обходилася без якоїсь пригадки, спритно допасованої до генеральної лінії Москви. І хоч ювілейні дати цих письменників вимагали б ліпшої згадки і пошани, одначе вони були поминені або згадувані сякими - такими нотатками.

Цьогорічний масований наступ на „буржуазних націоналістів" і на „американський спосіб життя" змусив раптом пригадати, що 13 липня ц. р. можна відзначити 80-річчя з дня народження Марка Черемшини. Але з якою метою? Щоб полаяти знову таки Америку і „ворогів народу". Щоб приписати обом цим все те, що було і є властивим підсовєтській дійсності. Щоб відвернути увагу від своїх злиднів та нелюдської експлюатації і викликати найнижчі почуття до тих сил, що насправді успішно докладають так багато зусиль до поліпшення становища підсовєтських українців.

Так „Правда Украины", як голос, вухо і око московської „Правди" в затоптаній колонії, подала тільки сиґнал. І вже „Радянська Україна", призначена для тубільців, бо писана українською мовою, в числі за цей же день 11 липня ц. р. дала повну „волю" своїм аґітаторам.

Якийсь О. Засенко розписує майже на півсторінки зовсім не про Марка Черемшину, а про два листи від американських еміґрантів - селян, що були писані ще три десятки років тому! Засенко одержав знак з Москви — викликати ненависть до „американського способу життя", байдуже якими засобами і якими фактами. І чорнильний раб догідливо розмазує пляму: „на поті й крові трудящих ,серед яких була величезна кількість вигнанців із слов'янських країн, наживалися заокеанські жмикрути та їх лакеї — зрадники своїх народів, буржуазно-націоналістичні лакузи, які перекочували за океан, керуючись єдиним почуттям — ненаситною жадобою наживи . . ." Ці листи (двох еміґрантів до Марка Черемшини з-перед 30 років — ред.) викривають „американський спосіб життя", розвінчують хвальну американську „демократію" і т. д.

Але марні потуги совєтських фальсифікатів. Український нарід, що його коштом жирують комуністичні жмикрути і заокеанські лакузи — бойчуки, не дасть себе обдурити і застрашити вигаданими примарами, бо справжніх і небачених в найбурхливішій фантазії примар він має досить в щоденному житті „під московським караулом".

(микос)

К. Богуславський

Армія національного поневолення

Міт про національно - визвольний характер совєтської (червоної) армії, що його впродовж десятиліть уперто поширює крикплива московсько - большевицька пропаґанда, такий же безґрунтовний і вигаданий, як і взагалі вся кремлівська пропаґандивна тріскотня.

Мета цього лицемірно - облудного твердження зрозуміла: переконати вільні народи Заходу, а особливо колоніяльні й напівколоніяльні народи, які борються за своє визволення, що в СССР національну проблему блискуче розв'язано, і цим викликати симпатії до совєтської армії.

Це правда, що своїм складом совєтська армія є багатонаціональною, а своєю численністю — найбільшою армією, якою будь-коли розпоряджали диктатори. Одначе в наш вік боєспроможність армії визначається не тільки численністю та насиченістю модерної зброї ,а насамперед моральними якостями вояків — цим найголовнішим видом зброї.

Фактом є, що на перших етапах другої світової війни совєтські збройні сили не виправдали тих надій, які на них покладав Кремль. Дійсність показала, чого справді сподівався і чого прагнув фізично виснажений, голий і голодний, морально зламаний совєтський вояк. Він, як відомо, не виявив т. зв. совєтського патріотизму і категорично відмовився вмирати за „родіну" і „отца всєх трудящихся" Сталіна.

„Пораженческим" настроєм була охоплена вся совєтська армія. А найбільшого, катастрофального розмаху цей настрій набрав серед мільйонів вояків неросійської національности. Плаксиво-розгублений тон промови Сталіна, коли він звернувся через радіо до народів СССР з словами „брати і сестри" — красномовно потверджує той загальний стан, в якому опинився Совєтський Союз. Чваньковита заява про те, що „будемо бити ворога на його території" — виявилася блефом.

Причини, що обумовили пізніший розгром гітлерівської Німеччини ,добре знані: не любов до Сталіна та його системи і не відділи НКВД, що в потилицю розстрілювали вояків, які не хотіли воювати, а гаряча ненависть до ґітлерівських окупантів, які розіп'яли найсвятіші почуття гноблених Москвою народів ,відкинули німецькі армії під мури Берліну. То власне була подвійна ненависть до людоїда Ґітлера за потоптані мрії про визволення від московсько - большевицьких тиранів. Отже, розгром Гітлера був цілком закономірним явищем і сталінський „ґеній" тут ні до чого. Під час останньої війни підсовєтські народи фактично винесли подібний вирок цим двом антинародним системам: московсько - большевицькій і націонал - соціялістичній.

Одначе, не можна не спинитися на тому вирішальному факті, що відіграв головну ролю в моральному розкладі совєтської армії. Поминаючи за браком місця моменти політичного й національного характеру, вкажемо тільки на національне питання .

Аксіомою є, що в розкладі совєтської армії найбільше значення мав національний момент, бо ж ця армія — армія національного поневолення неросійських народів. Росіяни в совєтській армії займають абсолютне панівне положення. Під час війни Сталін, звертаючись до них, сказав прямо: „Доля Сталінграду вирішує долю Росії". Що ж сказано натомість воякам неросіянам? В ім'я чого вони мусіли вмирати? Чи ж гасло „спасай Росію" могло їх морально змобілізувати на боротьбу?

В тім то й річ, що в огні війни українці, грузини, білоруси, узбеки глибоко відчули, що вони — не росіяни і не „совєтські люди", і тому масово переходили на сторону ворога, дійсних плянів якого не знали.

В совєтській армії панує не інтернаціональний дух, не дух національної рівности, а найбрутальніший російський шовінізм. Бо й що є не російського в совєтській армії? Під вивіскою „червоної", а тепер „совєтської" армії розпаношується в усій своїй повноті русифікація. Нам можуть сказати, що, мовляв, армія мусить говорити одною мовою і на доказ цього наведуть приклад американської армії. На це ми відповімо: американська армія не має нічого спільного з совєтською ні формою, ні змістом, ні традицією. І хоч українці щодо чисельности займають в совєтській армії друге місце, але Москві це не стоїть на перешкоді розстрілювати тисячами українських старшин за „буржуазний націоналізм". Розстріляні командарми Дубовий, Федько, Туровський, Квятик, Кирпонос та ін. — яскравий цьому доказ. Не можна забувати й про криваву розправу над українською школою червоних старшин у Харкові.

Совєтська армія — це поневолені неросійські народи, в глибокій свідомості яких московсько - большевицькій тиранії вже давно винесено смертний вирок. Національної незалежности, політичної свободи і матеріяльного добробуту чекають люди, що змушені носити совєтські військові однострої — символ рабства і терору. В майбутній війні „пораженческі" настрої переростуть в могутню національно - визвольну революцію, що навіки зруйнує Совєтський Союз — цю проклятий народами тюрму.

Політично - військові стратеги демократичних країн цей надзвичайно великої ваги фактор в совєтській армії мусять своєчасно використати на випадок збройного зудару з світом тоталітаризму.

Михайло Ковальчук

Невикористані можливості

Моя стаття призначена для безіменних українських інтеліґентів, що, втративши свої соціяльні становища на батьківщині ,почали нове життя в цій країні, старші віком та менше спритні, як помивачі шпитальних долівок та клюбового посуду, а молодші й спритніші, як „юнійні" робітники при будовах домів, шляхів та промислових споруд.

Ми залюбки згадуємо в пресі та численних промовах витертий трафарет про те, що ми — не заробіткова, а політична еміґрація і що ми приїхали до Америки з конечности та для сповнення певної політичної місії. Якщо так, то цієї місії ми не сповнимо ні між шпитальними замітачами, ні між будівельними робітниками, бо для цього потрібно зв'язків з інтеліґентними американцями.

Є загально відомим, що в Америці, напр., професори університету заробляють часто - густо менше, як кваліфіковані робітники, але все ж не перестає існувати поверх 200 університетів та каледжів, а їх професори не стають робітниками. Бо вони ставлять рід та середовище своєї праці вище над заробітки.

З цього логічний висновок, що українська інтеліґенція може врятувати себе та ідею, яка привела її до З'єднинених Держав Америки ,коли викреше в своїх серцях дозолі сильної волі та снаги, щоб підняти себе на той соціяльний щабель, що відповідає її освіті та знанню.

Для цього треба ,не покидаючи своїх дотеперішніх зайнять, вчитися у вільних годинах в першій мірі літературної англійської мови, а далі придбати нове знання на численних вечірніх курсах приватних та державних.

В кого є досить сил та витривалости, той повинен записатися на університет і доповнити свою освіту хоч кількома предметами, а якщо можливе одержати науковий ступінь. Бо це найпевніший шлях, щоб вибитися в Америці на краще становище.

Для людей старших віком і тих усіх, що їм не під силу студіювати на університетах, добре було б заінтересуватися вечірніми званневими курсами (extension courses), які уладжує Відділ освіти (Board of Education) кожного міста в часі від 1 вересня до 15 березня безплатно. На списку цих курсів можна знайти книговодство, калькуляцію робочого часу (time study) машинописання, стенографію, обслугу канцелярійних машин, хемічну технологію, технічне креслення й т. д.

Ці курси відбуваються в приміщеннях відповідних фахових шкіл і можуть бути зорганізовані для кожної національної групи, якщо зголоситься 20 охочих. На жаль, цими великими можливостями, що могли б українську інтеліґенцію впровадити між люди та скріпити українську проблему живим контактом з американським інтеліґентним середовищем, не займається ні українська преса, ні статутово до цього покликані організації як ЗУАДК, „Самопоміч" та Український Відділ Католицького Допомогового Комітету. А проте новоприбулу українську інтеліґенцію, можна б було за останніх 5 років майже в цілості перешколити, і тепер по одержанні американського громадянства, багато хто міг би зайняти відповідальні становища на державних та федеральних посадах.

Але ми тікаємо від дійсности і витрачаємо час на речі дрібні та непрактичні. І навіть як хтось проявить індивідуально здорову ініціятиву, він не завжди знаходить належний відгук та зрозуміння в українському громадянстві. Для прикладу можна навести технічні курси інж. К. Церкевича в Ню Йорку та інж. Л. Яцкевича в Филаделфії. Я є одним з тих, що перекваліфікував себе з маґістра експортових наук на технічного кресляра і від 15-го травня ц. р. працюю вже в тій професії у маленькому містечку коло Филаделфії. Інж. Л. Яцкевич провадить свої курси перманентно від вересня 1951 року і відбув досі 10 або 12 таких курсів. Я не є одиноким, що по завершенні його курсу став креслярем. Тайною успіху його курсів є незвичайно приступна форма викладу, що, наче „лопатою", вкладає кожному основи технічного креслення, перепачковуючи зручно прикладну математику, фізику, міцність матеріялів, деталі машин та англійську термінологію, пов'язану найчастіше вживаними фразами з ділянки креслення. Коли американські приватні курси технічного креслення мають в програмі приблизно 500 годин навчання (що, до речі, коштує 400-500 дол.) і починають науку від рисування двох рівнобіжних ліній та науки дробів, то інж. Л. Яцкевич сконденсував цілий курс до 200 годин — вважаючи, що кожна інтеліґентна людина знає, як рисувати дві рівнобіжні лінії і додавати дроби. При цьому з тих 200 годин меншу частину вичерпує сам курс — цебто виклади та наука основ креслення, а більшу частину вичерпує кожний учасник сам, виконуючи вдома завдані проблеми з технічного креслення. Так подуманий курс є втроє коротший і майже вдесятеро дешевший за приватні американські курси.

І тому кожний український інтеліґент навіть з неповною середньою освітою, якщо має охоту попрацювати над собою солідно три місяці, може здобути добре платне звання технічного кресляра і навіть в часі злої коньюнктури може одержати роботу в цьому званні. Кожна буря зриває з дерев ті овочі, що слабше держаться галузі, так само й в часі захитання економічної коньюнктури, наперед втрачають працю нефахові працівники, а фахівців кожна фабрика старається залишити. Звання технічного кресляра не тільки добре платне ($ 1.5 до 4 на годину), але воно є теж різностороннє. Бо наука технічного креслення є одночасно наукою читання рисунків, і кому не підходить саме креслення, як таке, той може одержати працю технічного інспектора, калькулятора робітного часу, чи врешті звичайного фабричного урядовця.,

Технічний кресляр, що є умовним працівником, одержує платню за час хвороби до 2-ох тижнів і довше. Врешті креслення ще, тим підходить новоприїжджим інтеліґентам, що воно не вимагає великого знання англійської мови, бо, одержавши потрібні інформації від „боса" для даної роботи, кресляр може креслити тиждень або й два, не промовивши до нікого ні слова.

І, навпаки, коли хто хоче навчитися чи поліпшити свою англійську мову, той має до цього особливу нагоду, бо в інженерних відділах працюють самі інтеліґентні люди, що говорять літературною англійською мовою.

А найважливіше те, що вік в технічному кресленні не грає рішальної ролі і навіть по 50-тці доволі легко дістати працю технічного кресляра.

Цих кілька моїх завваг за час моєї тримісячної праці на становищі технічного кресляра піддаю під розвагу шановним читачам і раджу всім, що досі бряться важко з життям, призадуматися, чи не варто придбати собі це звання, яке багатьом інтеліґентам створило б базу для спокійного життя та яснішого завтра.

ПОВАЖНИЙ ВІДГУК НА БУНТ НІМЦІВ У БРЕМЕРГАФЕНІ

Вашинґтон. — Конґресмен Алберт Томас, демократ із Тексасу, член конґресової комісії видатків, звернувся до департаменту оборони з пропозицією негайно стриматись з усіми будівельними плянами на терені Бремергафену в Німеччині, поки Конґрес розгляне причину недавніх антиамериканських демонстрацій німців. Конґресмен Томас стверджує, що „щонебудь зробила армія в Бремергафені, то вона спровокувала перші поважні протиамериканські демонстрації в Західній Німеччині". Названий конґресмен звернувся до інших членів комісії видатків, до секретаря оборони, військового секретаря, врешті до голови комісії, що затверджує рахунки департаменту оборони. Він покликався при тому на дуже некорисну для американських чинників в Европі кореспонденцію відповідального кореспондента пресового концерну Скріппс-Гаварда, який бідкався, що у Вашинґтоні нічого не знають і нічого не роблять, щоб направити ті кепські діла. Суть справи, як сказав конґресмен, полягає мабуть в тому, що, плянуючи побільшити кількість помешкань для американських військовиків у Німеччині, дані американські чинники включили в свій плян ті новозбудовані доми, що їх набудували німці, які втратили свої доми наслідком американської бомбардувальної воєнної акції.

Вол. Дорошенко

СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

(З нагоди 40-ліття заснування)

(7)

Розуміється ,сотник Микола Шаповал стояв увесь час у зв'язку з СВУ і посилав до його президії звідомлення про свою діяльність. А що я був у тому часі вже у Львові, то Шаповал часто-густо порозумівався зо мною або особисто ,або через підлеглих йому вояків. Найчастіше відвідував мене Домет Олянчин, що пізніше скінчив університет у Берліні й став ученим дослідником минулого України. Він проживає тепер у Німеччині .Добре було б, коли б він з нагоди 40-ліття опублікував свій спогад про працю на Підляшші.

Свою просвітньо - культурну працю поширив Союз також на окуповану австрійським військом частину Волині. Не вважаючи на перешкоди, ставлені поляками, яких було чимало і в австрійському війську, вдалося все ж таки й тут поширити українську культурну роботу. Багато зробили на цьому полі стаціоновані на Волині Українські Січові Стрільці під енергійною кермою сотника Миколи Саєвича, що був провідником Комісаріяту Січових Стрільців у Володимирі Волинському. Заходом Комісаріяту постав ряд українських шкіл, як у самому Володимирі, так і в інших місцевостях. Вчили в них спроваджені з Галичини фахові учительки, а також подекуди й місцеві сили.

Союз значно підпомагав шкільну і взагалі культурну справу на Волині за посередництвом Бюра Культурної Помочі, окремої спеціяльно створеної організації для несення культурної помочі українській людності окупованих земель. Бюро мало характер автономної установи, що діяла самостійно, але в порозумінні з Централею СВУ у Відні, якій здавала звідомлення з своєї роботи. На чолі Бюра стояв спочатку д-р Іван Крип'якевич, а опісля я, коли вернувся до бібліотеки НТШ у Львові. Бюро приймало й удержувало учителів у школах ,що їх провадило та дбало про підручники й шкільне приладдя.

Всіх українських шкіл на Волині за австрійської окупації в роках 1916-1917 було 40, з чого 15 удержувало Бюро. Докладні звіти про просвітню й шкільну працю на Підляшші, Поліссі й Волині подавали до президії СВУ Шаповал за Українську Громаду і я за Бюро .Ці звіти оголошувано у „Вістнику Союзу".

На українське шкільництво на Волині кривим оком дивилися поляки, що в уніформах австрійських урядовців там працювали. Мені не давав спокою якийсь „шкільний інспектор" поляк, забув уже його прізвище ,що приходив навіть до мого мешкання у Львові з претенсіями, щоб Бюро підпорядкувалося йому. Але я відкинув його домагання і вкінці він дав спокій.

Другою автономною організацією СВУ було видавництво „Відродження", яке в рр. 1917-1918 провадив у Львові автор цих рядків.

Воно мало своїм завданням постачати українську популярну літературу для полонених, саме для тих, які панічно бояться австрійського чи німецького „підступу" і для яких книжка, на якій було зазначено, що вона друкована поза межами царської імперії, у Львові, Відні чи деінде, та ще в часі війни, уже з цієї одної причини видавалася страшною, й вони просто не хотіли брати її в руки. Отож для таких боягузів я видавав різні брошури — белетристичного й популярно - наукового змісту з датою: Київ 1913 р., хоч друкував їх у Львові в друкарні „Діла". Дрібка накладу була датована для влади: Львів 1918 р. Видання „Відродження" не йшли на галицький книжковий ринок, а весь наклад кожної з них закуповувала властне берлінська Zentralstelle, даючи цим мені змогу друкувати дальші речі. Але одно з останніх видань „Відродження" — 2-ге видання Стефаникової Збірки „Синя книжечка" — пішло геть усе на Україну. Саме коли я її видрукував, до Львова приїхала з Києва закупівельна комісія на чолі з Модестом Левицьким, яка скуповувала українські книжки для залізничих кіосків на Україні.

Побачивши „Синю книжечку", Левицький закупив увесь її наклад.

З друком „Синьої книжечки" зв'язаний у мене спогад про ідіотизм цензора, що розглядав рукопис перед друком. За війни в Австрії існувала попередня цензура. Розуміється, я був цілком певний, що цензура пустить збірку, перше видання якої появилося в Чернівцях 1897 року, без жадних застережень. Тим часом я помилився. Поліційний службовець, що цензурував „Синю книжечку" ,до речі, українець, викреслив з неї оповідання „Стратився" ,про рекрута, що наложив на себе руки. Мовляв, тепер війна, треба дбати за дисципліну вояків, а тут ніби „яка наука для них — у службі рекрут стратився. Як це можливе, та ж це підриває мораль воєцтва". І ніяк не хотів слухати моїх доказів ,що оповідання було вже 20 років тому друковане й не викликало ні в якої влади ніяких підозрінь, що нема в ньому нічого, що могло б погано вплинути на мораль вояка і захитати його дисципліну. Нічого не помагало, лякливий русин нізащо не хотів пропустити злощасну новельку. Мусів я йти до намісництва до прокуратора Квасьнєвського, поляка ,що був зверхником того службиста. Квасьнєвський, вислухавши мене й подивившися на інкриміновану річ, усміхнувся і підписав дозвіл.

При цій нагоді мушу пригадати ще один цензурний ідіотизм того часу.

СВУ як признана владою антиросійська організація, організував табори, посилав туди свою літературу і ніхто не робив йому в цьому ніякої перепони. Та до таборів не доходить друкована Союзом література. В чому річ? Я удаюся до військової цензури — діло було у Відні, цензурував літературу для воєннополонених військовий старшина з доручення Генерального Штабу.

І що ж той цензор не пропускав? Саме літературу, де говорилося про Самостійну Україну, розбиття Росії і таке інше. Очевидно, Союз опротестував цю практику і далі такі видання йшли вже без затримки. А що показалося? Цензор був чех москвофіл ,тайний ворог Австрії. А таких московських прислужників чеського роду було повно в цивільних і військових урядах у самому центрі влади!

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

● Міністер Фінансів в уряді Південно - Африканського Союзу дуже здивувався, коли дізнався, що Фундация Форда призначила $120,000 Африканському Інститутові для вивчення расових взаємин в Південній Африці. Цей Інститут грає поважну ролю в боротьбі проти расових законів націоналістичного прем'єра Малана.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Роман Кухар

ЄУМЕРК ТРАГЕДІЇ

Трагедія — це первісно, драма з нещасливим, чи то, катастрофальним закінченням. Таке загальне, спрощене уявлення про найвеличніший рід клясичної драми.

Походження самого грецького слова багато не вияснить. Розуміючи дослівно під „трагос" наше слово „козел", а під „едос" — „співця", чи пак „хоральний ритуальний спів", словосполука „трагедос" означає більш-менш „козел-співець". Опираючись на ті словні значення, дослідники трагедії виводять різні висновки:

Або трагедія проходила як театральна вистaвка, в супроводі жертвування козла, або ціною за найкраще артистичне вирізнення у виставі був козел, або ж зодягнуті були артисти в козлячі шкіри, що робило їх схожими на сатирів, чи прямо таки ефект трагедії уподібнювано до жалісного й злощасного козлячого голосіння. Словом, генеза трагедії досі не вияснена.

Зате, яке ж піднесене й досі неперевершене театральне мистецтво постало й так імпозантно розгорнулося з отих неясних і загублених на досвітку гелленської культури найвчасніших початків трагедії!

У V стор. до Різдва Христового трагедія, як сценічний твір, була вже оформлена й носила чимало тих прикмет, що їм опісля дав такий яскравий вираз Арістотель. У своїй „Поетиці" Арістотель називає трагедію імітацією складної й досконалої дії, що проходить на визначній висоті й, розгортаючись у зворушливу драму, з катастрофальними насідками, викликає у глядача жах і співчуття. Патетичність і сувора мораль — невідлучні атрибути трагедії, а сам трагічний сенс твору в тому, що центральний герой, людина гідна й праведна, збувається щастя й падає під ударами долі, не через свою нікчемність, а допустившись несвідомо прогріху, й попавши у якесь безвихідне положення. Есенція трагедії, одначе, — в духовому прозрінні й обнові героя.

Монументальний трагедійний рід драматичної літератури досяг свого вершка в епоху трьох найбільших драматургів — трагіків античної історії: Есхіла, Софокла й Евripіда. Відтоді не одна клясична школа всесвітньої трагедії визрівала й меркла. Проте, навряд чи хоч би одній із них удалося, не то перевершити, а бодай зрівнятись із грецькими майстрами, головно щодо маєстатичности, персонажів, піднесеного характеру, мистецьких засобів, стилю й шляхетної простоти, а разом із цим, щодо великої моральної науки, висловленої природнім і безпосереднім способом.

До того хоч і зміряла римська вітальна й енергетична школа в I стор. нашої ери, що навіть добилась деякого успіху, хоч би в творчості Сенеки, одначе, поза копіювання грецьких зразків, все таки не вийшла.

На тому властне уривається світлий шлях античної трагедії, а свідомого діла реставрації її підіймаються щойно в XVII стор. клясики французької трагедії Корнель і Расін. Їм найбільше пощастило підхопити сенс концепції долі, фаталізму, грецької трагедії та своїм стилем найближче підійти до славних первовзорів давними.

Не менше кріпкі основи під відродження античної трагедії були покладені й у Англії на переломі XVI і XVII сторіч, в т. зв. „Єлисаветинську добу", коли її чільний духовий представник Шекспір виніс трагедію на недосяжні висоти, хоч і підміняв сам її основний первісний характер, перенісши трагедійну дію Олімпу у куди нижче мільє демократичних королів, вельмож і простолюддя. Коли й геній Шекспіра такий експеримент перебудови старовинної в змодернізовану форму все таки не знищив трагедії, як літературно-драматичного й специфічного твору, то ледви чи вдасться те саме сказати про всіх його наступників.

Ще виразник ірляндського резистансу проти Англії, драматург і трагік Синдж спромігся частково передати в згущених тонах сенс стихійного й трагічного в бутті своїх героїв, але вже в норвежця Ібсена позначається повна переміна основної структури й духа достойної колись трагедії в новий заплідений реалістичним стилем доби фактор і цілковитий відхід від вікових традицій.

В Ібсена поезія майже повністю поступається прозі, мужні королі й герої стають фотографами й міськими рад-

(Закінчення на стор. 4)

ЧАЙКА І ВАЛЬДШНЕПИ

У фейлетоні „Австралійські листи" („Свобода", ч. 82, з 30 квітня ц. р.) оповідає автор зворушливу історію про „чайки". Він пише: „А вкінці — про чайку... І тепер ви зустрінете чайок в столиці стейту (Юта) й на островах в Солоному Озері... Мормони уважають, що це Бог послав чудесну поміч, бож найближче море знаходиться на віддалі 800 миль..."

Ця подія правдива. Навіть пам'ятник поставили „чайці" і до сьогодні стоїть він у Солт Лейк Сіті. Зворушлива вона тим, що з чайкою, символом недолі української землі, зв'язаний сентимент і певно неодно українське серце обізвалося й забилося жвавіше на згадку, що в Америці чайка в такій пошані. Відому пісню „Ой горе, горе тій чайці небозі", як кажуть, зложив гетьман Мазепа.

Та... біда в тому, що чайок в Америці нема і ніколи не було. Ось що каже про це П. А. Тевернер у своїй книжці „Птахи Канади", сторона 149: „Поширення. Европа на схід до Хін. Знана в Америці з кількох припадково заблуканих птиць до зими 1927 на 1928 рік, коли то велике число чайок з'явилося на нашому східньому побережжі, щоб вигинути через негоду." Це саме говорить теж „Провідник водяних птахів" Одубона, стор. 210.

Звідки ж взяв автор чайок в Америці?

„Словник зоологічної номенклатури. Частина 1. М. Шарлемань: Назви птахів", який видала Українська Академія Наук у Києві 1927 року, отже в часі, коли Українська Академія Наук була ще українською, подає на стороні 33: „Vanellus vanellus L. Чайка звичайна, луговиця і т. д. (всіх 33 назви); російська — Пигалица, чибис; англійська — Lapwing". „Словник птахів" Нютона знає ще такі англійські назви для чайки: — peewit, peaseweep, teuchit, geen plover, horn-pie.

Академічний словник Шарлеманя подає на стороні 22: „Lariformes — ряд, інша назва Charadriiformes — О. Г.) — Мартинюки; російська — Чайковые." Потім іде список українських видів (species), всіх десять, і ні один з них не називали в Україні „чайкою", тільки москалі прикладали назву чайка до сімох із цих видів. Для роду (genus) Larus (англ. gull, моск. чайка), подано тільки такі українські назви: мартин, хохоталка, хохотуня, велика рибалка, мартишка, мартинка, риболов, рибалка, рибачок, з відповідними додатками для різних видів. В Галичині звали ці птахи „мевами", певно з німецького „Moewe". Академічний словник цієї назви зовсім не подає. Англійська назва — „gull". „Українсько-англійський словник" Подвезька під гаслом „чайка" наводить, — крім правильної англійської назви (lapwing), також чотири назви різних видів англійського „gull", що очевидно треба зачислити на рахунок московської „опіки" над українською мовою за останні двадцять років по розгромі Української Академії Наук.

Отже виходить, що автор фейлетону переплутав українську чайку з московською.

Не багато краще у нас і з „вальдшнепами". Про „Вальдшнепи" Хвильового писалося чимало англійською мовою і можна було сподіватися, що чей же хтось з авторів подумає над тим, як правильно перекласти це слово по-англійськи. Тимчасом автор статті про Хвильового в „Українському Квартальнику", (1944, стор. 276) переклав це слово „The Wild Snipes", а пізніше „Український бюлетин" згадуючи „вальдшнепи" подав в дужках пояснення, що це „spiders"! Назви „wild snipes" в англійській мові нема, а про „spiders" нічого й згадувати.

Словник Шарлеманя подає на стороні 30: „Scolopax rusticola L. — Слуква, сломка, валюшень, слонка... російська — вальдшнеп; німецька — Waldschnepfe; англійська — Woodcock". Словник Подвезька не подає ні одної української назви (!) хоча наводить „вальдшнеп" і пише правильно по-англійськи „woodcock". Отже „вальдшнепи" це москалізм в українській мові, який москалі позичили в німців. В українській мові повинно правильно бути „слукви", а в англійській „woodcocks". У хвильового, як кажуть, є дуже багато москалізмів, хоча уважають його за одного з найкращих стилістів в українській літературі.

Гарні колірові ілюстрації цих птахів є в Одубона: чайка (plate 31), мартини (22), і слуква (33). Ця остання це американська відміна, подібна до европейської, тільки що трохи менша.

Історійку про „чайку" в Солт Лейк Сіті подав популярний англійський журнал „Сатердей Івнінґ Повст" з 8. травня 1954. Там є також світлина пам'ятника.

О. Григорович.

ЛІРИКА „ВОЗЗ'ЄДНАННЯ"

Розмах святкувань 300-літнього ювілею Переяславського договору по всьому Совєтському Союзі та в країні сателітів Східньої і Центральної Европи і навіть в Китаї та Північній Кореї не припиняється і далі.

Поважний відгомін знайшов цей ювілей також у літературно-мистецькій творчості.

Серед цих форм вияву могло б здаватися, що ще найменше до цих святкувань надасться форма поезії, а в ній зокрема — жанр лірики. Але большевики потраплять командувати навіть лірикою, — цим найбільш інтимним інструментом суб'єктивних почувань людських душ. Либонь за відомим принципом з російського прислів'я: „Єслі зайца біть долґо і в упор, — даже он научітся считать на счотах".

Ці поетичні виливи почалися, мов на команду, по всіх республіках в один час і в усіх більше чи менше літературних газетах; хтось, очевидно, догледів, що в тотальному плянуванні святкувань Переяслава не було відповідних заплянувань на пункті лірики — отже раптово залапують „пробіл" і „викачують" з поетів норму ліричних „ізліяній".

Таким чином сторінки совєтських газет, журналів та різних видань одразу сповнились різноманітними віршами на честь ювілею. Ці вірші є примушувані писати поети різних народів.

Напр., подаємо — як зразок для інших подібних виливів — великий вірш Сави Голованівського „Україні", вміщений в російському перекладі, в московській „Літературній газеті", за 27. 5. 1954. З удаваним патосом звертається автор вірша до своєї батьківщини, наголошує, що вона ніколи не була такою молодою і квітучою, як сьогодні, та згадує її минувшину, „пожежі століть", коли крізь вогонь, уся в ранах вставала вона за вільну волю під проводом гетьмана Богдана. Проте, цей об'єктивний і навіть патріотичний історичний вступ змінюється дальшими твердженнями автора, що Україна — знайшла „опору і підтримку" у „Великої Росії" і від Переяславської ради ці два народи — „два улюбленці свободи", два хоробрі солдати" — пройшли крізь бурі, були один поруч другого в боях. А тепер, як пише далі цей поет, Україна розквітає, квітнуть Львів, Буковина і Карпати, — лунають пісні про силу і вірність сусіднім братнім народам, у родині яких, серед 16 республік, Україна є рівною сестрою. Розпочатий з таким пієтизмом і надхненням вірш, як бачимо, на догоду урядовим приписам нівечиться про процвітання України під еґідою Москви.

Володимир Сосюра, навчений гірким досвідом критики його поетичного твору „Любіть Україну", для вирівняння, наявно побуджений особливими стимулами, яких таємницю знає в першу чергу МВД, пише великий вірш — „Росії", що його містить в російському перекладі газети „Бакінській Рабочій" від 29 травня ц. р. Поет змушений казати, що в ці весняні дні Україна шле Росії свій братній привіт. Патетичні вислови „Ми любим Русь", „О, Русь моя" перемішуються з висловами хвали, любови і вдячности Росії за те, що вона дала Леніна, який вказав шлях до перемоги і щастя, що ота Русь „гріє неначе сонце". Але мимо цієї приписної панеґірики навіть такий вірш не позбавлений в Сосюри краси поетичного вислову, змальовуючи яскравий весняний образ, і розкриває безперечний талант автора, що змушений марнуватися і вкладатися у вузькі неприродні форми урядово наказаних виспівувань і вихвалювань Московщини.

У вірші „Зустріч на московському двірці" Микола Нагнибіда згадує в „Літературній Газеті" з 22 травня 1954 р. свою подорож до Москви на Переяславські святкування, і далі описує від'їзд молоді з чернигівських дібров та соняшного Запоріжжя у далекий Сибір, Заволжя, Кустанай на тяжку працю. З уст цієї молоді линe пісня, але не під звуки українських національних музичних інструментів — ліри, кобзи чи бандури, але російської гармошки.

Російський поет Ніколай Тіхонов у поезії „Слово на Тарасовій горі, в Каневі", вміщеній в „Літературній Газеті" за 22 травня наводить слова Шевченкового Заповіту і заявляє, що цей Заповіт здійснився та поетове ім'я прославлено в сім'ї великій, що простягається від Ельби до Китаю, що сила цієї сім'ї полягає в єдности народів, у дружбі України і Росії і „немає такої сили, яка могла б порушити ту дружбу."

У вірші „Україні", в тій же „Літературній Газеті" за 22 травня Ольга Берґгольц пише, що Україна увійшла з дитинства в її серце своєю чарівною ніччю перед Різдвом, думою співця Катерини, співучістю своєї мови, принадою вечорів у Диканці і Дніпра, прикрашеного сріблом тополь.

Поет Назим Хикмет у вірші „Місту Києву" описує свої захоплені враження, що залишилися в нього після відвідання столиці України. „Я з першого погляду на те місто закоханий в нього" кілька разів повторює він у своєму творові та оповідає, що немов побував у гостині у Шевченка, якому, вклонившись, руку з пошаною поцілував.

Литовський поет Мірдза вміщеному в „Літературній Газеті" за 22 травня, пише, як в Україні слухають поезій лотиського поета Рейніса в українському перекладі, а його портрет вишитий руками українок. Так само в Латвії відбуваються вечері в пам'ять Шевченка, твори якого місцеве населення читає та вивчає напам'ять в лотиських перекладах.

Багато різних поезій написано ось так з приводу Переяславського ювілею. Писали їх навіть поети далекої Якутії. Але,, не зважаючи на ввесь пропаґандивний гамір і гучні фрази про „єдність і братство народів", ця творчість все ж остільки об'єктивно корисна для України, що популяризує її серед інших народів, зацікавлює їх своєю культурою, письменством, мистецтвом і тим приносить добру славу українській справі, далеко за межами української землі.

Ю. Г.

(„Укр. Самостійник").

Ірина Ш. Шуварська

Я ПОМОЛЮСЬ

І погаси свічок співуче світло,
розвій останню неприступність білих хризантем,
і, відхиливши від вікна густі верхи дерев, лагідний вітре,
нічне схили до нього небо пресвяте.
Я помолюсь . . .

З зірок здійми кохані руки незабутні, і цілуй їх, —
лиш, вітре, чуєш? — гарячішим серця мук,
і першим і останнім, найміцнішим поцілунком,
мене ж при тихому вікні лиши саму:

Нехай далечини забуду непритомні співи й літо
і світло вечори, що заливало з свічників,
і душу, що з моєю піснею здіймалась над садами,
і гріх, який торкнутись хризантем не смів.
Я помолюсь.

ІВАН КЕЙВАН ОДЕРЖАВ ПЕРШУ НАГОРОДУ НА МИСТЕЦЬКІЙ ВИСТАВЦІ

Під час 76-ої міської вистави в Едмонтоні в днях 12-17 липня ц. р. відбувалася теж у павільйоні мистецької секції вистава образотворчого мистецтва. Хоч ця вистава не була така багата, як минулорічна (понад 200 образів), то все таки різноманітною тематикою та оригінальним мистецьким підходом вона стояла на відповідній висоті і справляла на глядачів велике враження.

У виставі взяв участь двома образами відомий український маляр-графік проф. Іван Кейван, що виставив олійний портрет своєї дружини і свій автопортрет у графіці. За ці дві речі проф. Кейван одержав дві перші нагороди, одну в графіці, другу в олії. Ці дві речі українського мистця звертали на себе особливу увагу не тільки досконалою технікою, а й схопленням психології персонажів, їх духовости й характеру. Коли мистець відвідав виставу, то група людей, що оглядала образи, між ними його автопортрет, зразу пізнала проф. Кейвана й справила йому справжню овацію. П. Ченсон, директор албертійського музею мистецтва, що теж був присутній, склав ґратуляції мистцеві та заявив, що його образи — одні з найвартісніших на виставі.

Іван Кейван це графік із кости й крови та за такого він передусім себе вважає. Його вужча спеціяльність це дереворит і ґраверство на металі й на крейдяному папері. В цій ділянці він добився великих успіхів на мистецьких виставах в Европі і на американському континенті, проте й в малярстві він не пасе задні, доказом чого є хоч би перша нагорода за олію „Портрет дружини".

Проф. Кейван брав багато разів участь у виставах канадійських мистців, зокрема українських, та був організатором „Вистави українського образотворчого мистецтва", що відбулася в днях 5-7 вересня 1953 р. з нагоди з'їзду УНО західньої Канади в Едмонтоні. Ця вистава мала дуже великий успіх. Треба додати, що проф. Кейван мав теж мистецький успіх на недавній виставі образотворчого мистецтва в Торонті, що відбувалася з нагоди „Зустрічі Українських Мистців Америки й Канади" в днях 3-5 липня ц. р. На цій виставі поруч творів пп. П. Холодного, Св. Гординського, К. Антонович, Ю. Кульчицького, І. Кубарського і скульптора С. Литвиненка образи проф. Кейвана, „Родина" й „Т. Осьмачка", були спеціяльно відмічені, як одні з найкращих.

Т. Т.

(„Новий Шлях")

М. Лоза

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

У поета, про якого мова у цій статті, є два прізвища: Федькович і Гординський. Друге свідчить про шляхетське походження. І справді — батько Юрія-Адальберта походив із шляхетського роду з села Гордині на Самбірщині (Західня Україна). Звідси й прізвище — Гординський. Вужчою батьківщиною Юрія стала не Галичина, а Буковина, куди ще замолоду перенісся батько.

Адальберт Федькович-Гординський поселився в місцевості Путилів, Вижницького повіту, і там одружився з українкою — вдовою по православному священикові — Анною Дашкевичевою. З цього подружжя і народився 8 серпня 1834 року майбутній співець Буковини. Хлопця — згідно з практикою в мішаних подружжях — охрищено в латинському обряді і надано імена Йосип — Домінік. Та проте виховувався він не в польському і не в німецькому дусі, як цього хотів батько, а по-українськи, що треба завдячувати матері-українці. Сестра по матері — Марійка навчила брата українських пісень, казок, і, можна сказати — розпалила іскру його поетичного хисту. Малий Федькович вчився спочатку приватно у Путилові, а згодом віддав його батько до реальної школи в Чернівцях, куди й сам переїхав на посаду. Мати залишилася в Путилові на господарстві. На виїзд батька до Черновець вплинули родинні непорозуміння, які постали внаслідок різниці віроісповідання, національности, освіти і вкінці таки віку. Адальберт був від жінки на 9 років молодший. Молодий Федькович часто був свідком знущання батька над матір'ю. З цього зародилась у хлопця ненависть до батька, яка тривала ціле життя.

Закінчивши реальну школу на 15-му році життя, молодий Федькович помандрував у Молдавію з своїм братом по матері — Іваном Дашкевичем шукати заробітку. Опинився він у м. Нямц, де поступив на працю до землеміра Чунтуляка, а потім до аптекаря Бредемаєра. Про цей малий епізод в житті Федьковича можна б і не згадувати, якби не знайомість з німецьким поетом і малярем — Рудольфом Роткелем — швагром згаданого аптекаря. Роткель чимало причинився до оформлення Федьковичевого світогляду. Під впливом Роткеля почав Федькович писати вірші німецькою мовою. Між лектурою, яку давав Роткель Федьковичеві, були і твори песиміста Шопенгауера, що мало від'ємний вплив на Федьковича.

Вдача буковинського соловія була непостійна. Не загрів він довго місця і в аптекаря Бредемаєра. Вернувшись додому, поступив, за намовою батька, до війська 1852 року. Військова служба, що потривала 10 років, погано вплинула на поета. Він її зненавидів, і чув жаль до батька. Етапи Федьковичевої військової служби такі: по закінченні кадетської школи і по зложенні відповідних іспитів в Чернівцях — вирушив з полком до Семигороду. В 1859 році піднесено його до ступня офіцера. Було це під час війни з Італією. Полк, в якому служив Федькович, був перекинений в Льомбардію під Кассано. Федькович не брав участи в боях. В таборі під Кассано написав перший вірш українською мовою (латинкою) „Нічліг". До того часу писав по-німецьки. По війні з Італією затримався поет на півтора року в Чернівцях. На цей час припадає знайомство з німецьким поетом — Нойбаром, який прихильно оцінив німецькі писання Федьковича. Заявив йому навіть, що в ліриці може рівнятись з німецькими поетами.

З літературного роздоріжжя, на якому опинився тоді Федькович, вивели його два свідомі українці — Антін Кобилянський і Кость Горбаль. Під їх впливом Федькович покинув шлях у німецьку літературу, а вибрав той, що завів його до українського Парнасу і поставив між чільними українськими поетами і письменниками. Взаємини з Кобилянським і Горбалем не переривалися і тоді, коли Федькович відійшов з своїм полком знову до Семигороду. Кобилянському припала навіть згодом роля увести Федьковича в літературний український світ. Тоді виходив у Львові часопис „Слово" за редакцією москвофіла Богдана Дідицького. Часопис видавався так званим язичієм. Своє незадоволення мовою „Слова" Кобилянський висловив у брошурі: „Слово на слово до редактора ‚Слова'", в якій боронив прав української народної мови. Для підтвердження своїх думок про красу української мови надрукував у брошурі декілька віршів Федьковича (вперше). Реакція Дідицького була зовсім протилежна до тої, якої можна було сподіватись. До перших спроб Федьковича поставився він прихильно. Своє признання для нового таланту висловив Дідицький у рецензії, друкованій в „Слові". Це був саме 1861 рік — рік смерти Тараса Шевченка. Нічого дивного, що критикам насувалась думка вважати Федьковича спадкоємцем Шевченкової кобзи. Порівнювання Федьковича з Шевченком відбилось неґативно на його таланті.

Прихильна оцінка Дідицького заохотила Федьковича до дальшого писання. Багато з цих писань помістив Дідицький у „Слові", а рік пізніше (1862) видав навіть окрему збірку віршів „Поезії Іосифа Федьковича". У вступній статті Дідицький подав коротку біографію поета і його твори порівняв з творами Шевченка.

Рік 1863 дуже важливий в житті Федьковича. Тоді він покинув зненавиджену військову службу, вернувся до рідного Путилова і став жити при матері на господарстві, яке після смерти матері (1864) перебрав на свою власність.

В тому ж самому 1863 році Федькович прийняв православну віру і ім'я Юрій. Не називав себе більше Йосипом Гординським, а Юрієм Федьковичем. Переодягнувся в гуцульський одяг і жив, як гуцул-селянин. Здобув собі у селян довір'я, доказом чого був вибір його на старосту. Літературної праці не кидав. Твори його в той час друкувались: в літературній газеті „Вечерниці", в „Галичанині", „Меті", „Ниві", „Правді" — (у Львові). Пробував Федькович сил і на педагогічному відтинку. Зложив буквар українською мовою і фонетичним правописом. Свого призначення цей буквар не здійснив. Ні черновецька Консисторія, ні львівська Шкільна Рада букваря не прийняли, бо був фонетичний.

В 1869 році Федьковича іменували шкільним інспектором на вижницький повіт. Виданий тоді у Відні за його редакцією співаник був прийнятий до вжитку у народних школах. На посаді інспектора поет довго не був, бо 1872 року львівські українці запросили його до Львова на редактора видань „Просвіти". Крім того мав він писати драматичні твори для театру „Руської Бесіди". З львівськими українцями Федькович не міг зжитися. Головною причиною була його химерна вдача. З вимогами „Просвіти" не погодився і огірчений поїхав знову до Путилова. Львівський конфлікт не залишився без сліду. Поет попав в апатію і перестав навіть писати. Коли 1875 року відвідав його Драгоманов (Федькович і Драгоманов познайомились у Львові), то ствердив, що Федькович марнує талант.

1876 року помер Федьковичів батько, залишивши синові у спадку дім у Чернівцях. Путилівське господарство Федькович подарував слузі, а сам перенісся до Черновець. Останніх 10 років свого життя провів майже на самоті, віддаючи весь час астрології. Батьківський дім продав, а купив якусь хатину.

З духового пригноблення вирвала поета на короткий час праця при видавництві часопису „Буковина". Цей часопис стали видавати буковинці 1884 року і на редактора запросили Юрія Федьковича.

1886 року відмічено 25-річний ювілей літературної праці поета. Під впливом щирих привітань від буковинських і галицьких українців поет отрясся від апатії, кинувся знову до праці, та несподівана смерть припинила її. Помер Федькович 11 січня 1888 року в Чернівцях. Там і похований.

Літературна спадщина Федьковича — це поезії, оповідання і драми. Найменшу вартість мають драми. Драма „Довбуш", хоч автор присвятив їй дуже багато часу, вийшла блідо. Те саме треба сказати і про другу драму „Керманич". Свої драми назвав Федькович „дивоглядії". Даючи оцінку його драматичним творам, Сергій Єфремов в „Історії українського письменства" (том 2, стор. 126) писав: „Вже цілком поза межі літератури виходять його „дивоглядії" — справді дивоглядні твори, в яких поміж дієвими особами знайдемо навіть образи святих, що промовляють із стін несосвітенні речі".

Найбільшу вартість має Федьковичева лірика і оповідання. Багато місця відвів поет жовнярській тематиці. Вояцьке життя породило такі ліричні перлини, як „Дезертир", „Рекрут", „Святий Вечір", „Під Кастанедолев", „Трупарня", „В церкві" і інші. Лірика Федьковича навіяна смутком і болем. Ту саму нотку видко і в інших поезіях, от хоча б в „Пречиста Діво, радуйся, Маріє". До найкращих поетичних творів Федьковича, поза деякими з циклу вояцької лірики — належать поеми „Довбуш" та „Король Гуцул".

Великий письменницький хист Федьковича проявляється також і в оповіданнях. В них змальоване жовнірське та селянське життя. Важніші оповідання: „Три, як рідні брати", „Люба-згуба", „Сафат Зінич", „Побратим". Твори Федьковича видав Драгоманов і в Києві. Російський письменник Турґенєв в листі до Драгоманова висловився дуже прихильно про Федьковича, зокрема про його оповідання.

Є поети, сила таланту яких не послаблюється і які сходять в могилу такими дужими, якими були під час свого найбільшого духового розквіту. До них Федьковича зарахувати не можна. Послаблення таланту Федьковича позначується наймаркантніше в його наслідуваннях Шевченка.

Повне посмертне видання творів Федьковича зладило Наукове Товариство імени Шевченка у Львові, а пізніше „Просвіта". Видання „Просвіти" не зовсім повне, але вірніше щодо тексту.

Ф. Меленко

РЕВИЩЕ

(Вийняток із четвертої частини „Трьох поколінь")

Між людьми давно говорилось, що скнарний Тихон Калюжний колись тримав для всіх домашніх тварин тільки одного пастуха, аж поки якось не сталась трагедія.

Вчора раптово пробіг степом зливний дощ, а сьогодні, хоч і повівав західній вітерець та гнав на схід пошматовану хмару, відчувалась парнота й млосність. Худоба, наглитавшись свіжої паші, повилягала. Свинота зарилась в землю, похрюкувала та прохолоджувалась.

Не намічалось ніякої перешкоди для того, щоб і пастух собі на якійсь віддалі від тварин не приліг під житом. Вітерець житом рівномірно погойдував, воно одноманітно шелестіло і скоро пастуха приспало.

Коротко — він заснув отим, як хто собі пригадує, сном Гнатового наймита Свирида...

І треба ж було статися такому випадкові, щоб у цей саме загального спокою час теляткові тісно зробилося по дев'яти місяцях у маминому череві — і воно з'явилось на світ.

Хто тоді саме був тут свинячим отаманом, чи кнур Перун, чи ще його покійний батько — невідомо. І можна тільки догадуватися, — бо окрім отих різноплемінних безмовних тварин, інших свідків не було, а пастух спав, — що першим подав команду до нападу — кнур. Поки корова встигла оглянутись,, то з її нащадка залишилось трохи недогризків. Так справді і стало таємницею, чи те теля прийшло на світ живим чи мертвим.

Пастухам же добре відомо, що на випасах між худобою найчутливішими є однорічки-телички. Найчастіше вони саме своїм гострим нюхом вишукують кістку і подають тон до грізного загального ревища. Так сталось і тоді. Чепурненька теличка, що звалась Химочкою, перша кинулась між свиноту. Корова продовжувала мотатись, мов очамріла, і певно не могла все ще второпати, чи її немовлятко ще в ній, чи вже випало. Химочка ж потягла мордочкою по мокрому закривавленому місці, лизнула недогризок і з її молоденького горла вирвалось протяжне та жалібне:

— Му-у-у!.. Мууу!..

Вся худоба — коров'ячо-бичачий мир — миттю зірвалась на ноги і кинулась до того місця, де свині докінчували свою „тризну".

Все зразу заревіло.

Молодий бугай пішов на свиней в атаку. Свинота кинулась урозтіч. Ревище зростало, але все ще було заслабим, щоб розбудити пастуха. Коли ж воно все могутніло, то йому почало снитись, що ось урешті підходить кінець світові — тепер усі стають рівні. Суворий господар більше на нього не гриматиме і певно опиниться по лівім боці, між грішниками... Ревуть труби, скликають на Страшний Суд живих і мертвих, праведників і грішників... Але що ж це таке — трублять не сяючі ангели-архангели, а якісь чорні та червоні постаті...

А грізне ревище все зростає, могутніє, степом потрясає. Недалечко від землі Калюжного тягнуться безмежні болотянські випаси. Там почули дві череди поклик-ревище і миттю вийшли із покори пастухам — худоба кинулась навпрошки до місця ревища. А он, десь із степового простору виринули круторогі воли та й несуться з возом. Спочатку помічалось, що якась біла постать підстрибувала на возі, вимахувала руками, а потім зникла. Воли донеслись до ревища. На їх могутніх в'язах висіло мережане ярмо та війя коло нього теліпалось — воза розметали. Воли з розгону ввігнались в саму середину худоб'ячого натовпу і так заревли, що луна жалісно десь аж за вісімнадцять верств у лісі відгукнулась.

А воно ж, сказано, — тільки мертвого не пробудиш, а живий пастух все таки колись прокинеться. Тут те сталося, вчасно, бо, можливо, по хвилинці, він став би жертвою ревища — худоб'ячий натовп разчвалав би його. Він схопився і спросоння не міг уторопати, що воно тут діється.

— Свят, свят!.. Ага, це ревище!.. протираючи очі, сказав пастух. — А худоби, матінко!.. Мабуть, із цілого степу збіглася сюди, — він позіхнув і додав: — З якої ж це лихої години худоба вчинила це ревище?..

І цей пастух, як кожний, добре знав, що до ревища без вогню або води не підходь, бо можеш опинитися на гострих бугаячих рогах... Війну ж рогатої худоби зі всиньми пастух щасливо собі проспав.

Чому саме худоба зчиняє ревище над тваринними останками, — пояснити того не може й найстарший, найдосвідченіший чередник. Невідомо, чи то худоба жалобу в той спосіб проявляє, чи, може, гнів, а може в той спосіб молитву до Всевишнього возносить...

Ревище кінчилось герцем двох грізних суперників, степовиків-бугаїв. Обидва вони були власністю однієї четвертини болотянської громади. Один — чистокровний степовик — сірий, довгий, тонкий, високий та рогатий — прозвано його Швайком. Другий — половий, короткий, грубий, витрішкуватий з короткими рогами, звався Тузом, взагалі ж вигляд мав буйволячий. Зводити грізні бійки, здавалося, їм було нізащо. Однак при кожній випадковій, чи для потіхи зведеної пастухами зустрічі, між ними починався змаг. Тепер їхні грізні морди зустрілись на ревищі.

Швайка з усієї своєї бугаїної сили заревів, побачивши свого суперника. Туз же по-буйволиному так рявкнув, що вся худоба — в тому числі й воли з ярмом — кинулися в усі боки від центрального місця ревища. Швайка чмихнув, гребнув ногою землю, Туз зробив те ж саме і так щиро, аж земля чорними бризками в усі кінці полетіла. Так якийсь мент гребли землю та чмихали, може набирались гніву і натхнення до зудару. Ось кинулись зі спущеними головами один на одного. Зудар лобами та рогами був такий сильний, що ніби аж іскри посипалися. Один на одного натиснули так сильно, що аж ноги вгрузли в сиру землю, але з місця не рушали — один одному не піддавався. На хвилинку тверді лоби відчахнулись, та це тільки для того, щоб ще сильніше, ще скаженіше стукнутися. Чмихають, сопуть, запінилися. Ось Швайка зрушив Туза з місця, донікуди вирячив очі, ще напружується, от-от переможе... Та то Туз тільки трохи попустив. Ось уже він тисне Швайку, але й цей не піддасться, тільки крок відступає назад, голову повертає трохи набік, підставляє суперникові свого могутнього правого рога і кидається в атаку. На вид ніби неповороткий Туз миттю відскакує і б'є суперника в ліву передню лопатку. Швайка остаточно скаженіє — на його рогах опиняється товста воласта Тузова горлянка, відриває від землі передок — от-от повалить, переможе, але не витримує тяги суперника — клякає на коліна. Туз раптом стає на ноги і б'є Швайку в лівий ріг. Це і був той бугаячий стук, що трудить суперникові роги, потрясає мозок і дає перемогу...

Швайка відскочив набік, мотав головою. І Туз на хвилину зупинився. Видно і йому без дошкульного болю не обійшовся той стухан. Швайка тимчасом дав знати своїм ногам. Туз кинувся навздогін за ним, але мав короткі ноги.

Худоба ж ще на початку цього герцю припинила ревище.

Позбігалися пастухи, і звідкись набрались люди. Худоба вже спокійно корилась волі пастухів. Ось прибіг захеканий та стурбований дядько і забрав свої воли в ярмі.

СУМЕРК ТРАГЕДІЇ

(Закінчення зі стор. 3)

ними, а безсмертна вічна „мораль" дає місце згідним із духом часу конюнктурним дрібним „моралям". Від Ібсена починається сумерк давньої величної трагедії; ідея, характер і протагоністи монолітної суворої драми героїчної давнини неминуче вироджуються, сама ж трагедія дожидає свого кінця в сучасному сторіччі.

Історія занепаду клясичної трагедії — це чітке віддзеркалення поступового занепаду людської гідности і твердих суспільних звичаїв.

Есхілів Орест („Дім Атрея") стає знаряддям волі богів, які карають його матір за завдану домові Атрея ганьбу. Софоклева Антіґона („Антіґона"), яка, всупереч забороні тирана, віддає останню честь і хоронить убитого брата, чим довільно стягає на себе смертний присуд, — символізує первоначальність божої над людською владою. Єдипові („Єдип-тиран" того ж автора) судилося важко каратись навіть за несвідомо переступлену заповідь. Корнелів Родріґ і Шімена („Сід") ставлять обов'язок вище від любови, обумовивши тим трагедію зудару обопільної волі.

Расінів Гіпполіт („Федра"), шляхетний вицвіт мужньої чесноти, рішається радше пожертвувати собою, як порушити батькову честь. Шекспірів Гамлет („Гамлет") підніметься обов'язку сплатити довг моральному порядку світу. Він доти не має життя, поки злочин, доконаний над його батьком, не стане покараний смертю винних. Синджеві рибалки („Вершники до моря") не страхаються ні стихії природи, ні смерти, виконуючи обов'язки передані їм традиційним побутом.

Із п'єдесталу мужности, геройства, несення певної місії, реалізування св'ященних заповітів, послуху моральним законам та віри в вищу, небесну силу, що їй підкорена людська доля, ознак, що знаменують клясичну трагедію, сходить її модерний сурогат до апотеози мізерного, малого життя й дрібної здеґенерованої, неморальної, і матеріялістичної людини. Т. зв. „модерні трагедії" Ібсена, Стріндберґа, Піранделлі, Чехова тощо, збувшись клясичної величности духового й тематичного зображення, перестають дорешти бути трагедіями в насправді драматичними виразниками транзитного етапу на шляху до панівної в сучасні дні соціяльної драми, що промощує шлях всяким більш і менш важливим світосприйманням та ідеям куди нижчого льоту від клясичних праобразів.

Ібсен кинув гасло емансипації жінки і вже його Гедда („Гедда Ґаблер") тут же мусить каятись за перетягнену струну, а Стріндберґа знесиленому героєві („Батько") доводиться важко досвідчати, що таке, власне, оця завихена, позбавлена будь-яких моральних оглядів, емансипація. Отаким шляхом доходить жінка до повного обнаження („Нага", Піранделлі) й докочується нарешті до стану повії („Чайка", Чехов). Тривіяльні, з-правила, проблеми, суспільного паразитства, дідичних статевих хворіб, емансипації й неморальної поведінки — це провідні теми ібсенівської й після ібсенівської драми. Про ідейну невибагливість модерної трагедії не доводиться й говорити.

Це найкраще зрозуміли О'Ніль, Гофманcталь, Кокто й деякі інші видатні драматурги сучасної доби, що стали дошукуватись виходу з невтішного положення сучасної трагедії у винесенні її на вищий рівень, знову ж таки, за принципом точки погляду з періоду клясичних зразків. Тематика „Ореста", „Електри", „Едипа" — це їхній майже незмінний варіянт, до певної міри „козел відпущення", а теж, треба визнати, й не абиякий успішний засіб у змаганні до вдосконалення модерної й водночас відтворення в сучасних пропорціях клясичної трагедії.

Дійсна трагедія, — це либонь найбільше й найважче з усіх мистецтв. Вона, що найважливіше, не може покористуватися ні одним нефілософічним і спрощеним засобом задоволення глядача, вроді „щасливого кінця" в п'єсах і комедіях. І все таки, вона мусить осягнути свій власний „щасливий кінець", хоч і не конвенціонального типу. На ділі, яких і страхітливих розмірів не було б трагедійне дійство, трагедія наприкінці все таки стверджує віру в життя, любов, славу й честь. Трагедія насправді — це звеличування людської гідности, це вираз тріюмфу вічного життя над смертю, надії над розпукою, це полумяна віра в велич людського буття, над яким височить провідний моральний закон.

Розважання про драматичне мистецтво, а зокрема про його вінець, трагедію, що є, за Арістотелем, „рецитацісю життя героїв", має для нас особливе значення. Як відомо, буйний розвиток національного театру був все невідлучним супровідним явищем політичної потуги, або динамічної потенційности окремих націй. Як не дивно, а саме трагедія була панівним драматичним родом не під час занепаду, а якраз навпаки — під час найбільшого національного піднесення. Таке місце завдячує трагедія своєму очищуючому характерові.

Перший клясик грецької трагедії, Єсхіл був учасником історичних воєн греків проти персів, Евріпід народився в дні переможної грецької боротьби під Салямінoю. Еспанія домінувала в Европі й у Новому Світі, коли в неї були великі драматурги, Сервантес і Лопе де Веґа.

Виразом могутньої Франції кінця XVI. ст. були Корнель і Расін. Вікопомне панування Єлисавети в Англії дала безсмертного Шекспіра. Туга до волі й суверенности Німеччини зродили Ґете й Шіллера.

Слідом за великим зростом національного хотіння йшло в літературі, з-правила, драматичне відродження. Нічого дивного, бо ж театр, драма, дія, — це, на ділі, маніфестація сили, волі й чину, тоді як літературний роман, наприклад, є виразом контемплятивности й послаблення сили волі.

Велике значення театру для поневоленого народу, зокрема, усвідомила особливо Москва й, бажаючи зломити нашу волю до чину, заборонила в першу чергу театральну діяльність, що наприкінці XIX. ст. так блискуче розгорталась на Україні.

З вини національного поневолення ми, на жаль, не можемо похвалитися надто великими досягненнями в драматичній літературі. Проте вона відіграла незвичайно велику ролю в галузі національного освідомлення. Наш національний театр і драматична творчість, як той Фенікс, завжди відживали зараз же, коли тільки послаблювався ворожий терор і активізувалася національна боротьба. Приклад того в сучасному сторіччі — творчість Миколи Куліша і театр „Березіль" в добу українізації, чи буйний розквіт хоч би львівського театру в період другої світової війни.

В сучасний вийнятковий час, напередні великих історичних вирішень, в яких наша роля мусить бути активною, мусимо добре призадуматися й вирішити, на який рід мистецтва належить звернути особливу увагу.

Мистецтво хотіння й чину, серйозна драма й трагедія повинні в нас сьогодні стояти на одному з перших місць. Очевидно, передумовою реалізації цього великого мистецтва буде насамперед велика й зріла публіка.

БІБЛІОГРАФІЯ

І. Наддністровий. Тихе Поділля. Поезії. Ню Йорк, 1954, ст. 54.

Олекса Веретенченко. Чорна долина. Поема. Літературне Братство, Дітройт, 1953, ст. 32.

Левко Ромен. Передгрім'я. Поезії. Накладом прихильників автора. Филаделфія, 1953, ст. 64. Обкладинка роботи мистця М. Битинського.

Петро Карпенко-Криниця. Поеми. Прометей, Дітройт, 1954, ст. 48. Обкладинку і дружній шарж автора виконав Едвард Козак.

Гнат О. Діброва. Кладка видінь. Поезії. Ню Йорк, 1953, ст. 64.

Отець Євген Мацелюх. У стіп Марії. Розважання про ласки Божої Матері. Ню Йорк, 1954, ст. 144.

Українська Вільна Академія Наук в США (УВААН). Шевченко. Річник 3. Ню Йорк, 1954, ст. 48.

Проф. Василь Гришко. Історично-правне підґрунтя теорії ІІІ Риму. Праці членів Церковно-Археографічної Комісії Апостольського Візитатора для Українців в Західній Европі. Мюнхен, 1953, ст. 76.

О. Марден. Воля і успіх. Переклав В. Приходько. Видання третє. Видавництво „Сурма", Ню Йорк, 1954, ст. 110.

Петро Мірчук. Відродження великої ідеї. Ліга Визволення України, Торонто, 1954, ст. 64.

Павло Маценко. Якименко Федір Степанович. Вінніпеґ, „Культура і Освіта", 1954, ст. 20.

Визвольний Шлях, кн. 3 (ч. 3-78), Річник І. (VII), березень 1954, ст. 128. Лондон; кн. 7 (ч. 7-82), Річник І. (VII), липень. ст. 112. Лондон.

From Carpatho-Ruthenia to Carpatho-Ukraine, by **Augustin Stefan,** former Speaker of the Carpatho-Ukrainian Diet. Published by Carpathian Star Publishing Co., New York, U.S.A., 1954, ст. 48.

Ukraine in Foreign Comments and Descriptions from the VIth to XXth Century. By **Volodymyr Sichynsky.** New York, 1954, ст. 236.

Микола Андрусяк. Минули літа ярославля. (Відбитка з „Нового Світу", ч. 8 (53). Ню Йорк, 1954, ст. 8.

Микола Кокольський

БАБИНЕ ЛІТО

Моїй дружині Надії

Відходить літо в далеку дорогу. Корчаться теплі, соняшні дні, а зростають в міць холодні ночі. Пізні ранки стелять сиві мряки осені під ноги.

Та літо не легко здасться. Надто сильно воно зрослося з землею, з життям, щоб з легким серцем покинути їх.

Літо виконало велику працю, а все таки ще чимало її залишилося. От хоч би ці чорно-зелені, біло цятковані лялечки, що громадкою висять на парканах, пнях дерев і стінах господарських будинків. Під міцною, хітиновою шкіркою відбувається спішною ходою велика і таємна подія. Там росте тендітне тільце метелика, розвиваються тонкі, барвисті крила. І літо оглядається з далекого, небесного шляху, всміхається до своїх діточок і засипає їх золотим промінням. Тріскає мертва шкірка повздовжною щілиною і з темного нутра виходить красунь, та розпускає широко крила, що міняться червоними й синіми очками, як у павича. Це метелик павунець життя вітає. Хвала тобі, сонце золоте, хвала тобі за чарівне життя!

А з осиного гнізда народ розлетівся на всі сторони свойого світика. Перед ним ледве кілька днів життя. А потім? Потім молоді царівни заснуть важким, зимовим сном. І трудящий народ, втомлений літньою працею, засне також, але вже вічним сном. Тож тіштеся красою життя, діти сонця, радуйтеся останніми усміхами літа.

І ще дружина дрібного чорного павука. Ще й вона не закінчила свойого життєвого шляху. На своїх плечах вона носить незвичайно цінний тягар, майбутнієть свойого роду. Оце недавно вона знесла жміньку дрібних яєчок, сповила їх павутинням у подушечку, причепила до плечей та носить з собою, куди тільки ступить, не покидає ні на хвилину. Два тижні так носить їх. Пам'ятає літо й про цю дрібну матір, посилає їй соняшне проміння та й вигріває малят. Аж одної днини подушечка тріскає, а з її нутра висипується ціла жмінка дрібних діточок — павучат. Кожне з них держиться далі захисних плечей матері. Коли навіть пробує своїх власних сил, то й тоді зв'язується тоненькою ниткою павутиння з матір'ю, та втікає по ній перед небезпекою. І це діється так довго, аж доростуть. А тоді кінчається матірна опіка, настає пора, коли треба жити й полювати та боронитися на власну руку. Тоді молоде покоління зриває свій зв'язок з матір'ю і розходиться. Інстинкт закликає його кинути на хвилю землю та піднятися вгору, де і сонця більше і тихі хвилі леготу пливуть. І вони виходять на пні дерев, на кущі, на паркани, та піднімають угору свої животики, де скупчені залози аж набрякли густою рідиною. І нагло ця рідина трискає вгору широкою фонтанною ниток, що на повітрі зліплюються та ціпеніють у сріблисто-білу тканину павутиння. Легіт піднімає її на свої хвилі й несе світами, а з нею і дрібну тваринку, що мандрує в світ долі шукати.

— Бабине літо! Бабине літо летить! Біґають схвильовані діти, вилазять на дерева й паркани, ловлять шовкову пряжу та знову пускають її на хвилі леготу. А бабуся на приспі похитує головою, сповитою глибокими думами, і до внучат соняшним усміхом всміхається.

— То Матінка Божа в небі кужіль пряде і прядиво на вітер пускає...

Гей, лети павутиння,
Павутиння, ти ясне!
Сонце йде по долині.
Гей, лети павутиння,
Поки сонічко ясне не згасне.

О. Лятуринська

ЗІ СПОГАДІВ

В „Свободі була стаття В. Приходька з нагоди 60-літнього ювілею проф. В. Січинського. Вважаю милим обов'язком і собі скласти Вельмишановному Ювілятові найщиріші привітання і найщиріші побажання.

При цьому хотіла б розказати дещо з своїх спогадів, зв'язаних з проф. В. Січинським.

Під час моїх високошкільних студій у Празі в 20-х і 30-х роках, проф. Січинський входив в склад професури на Українській Академії Мистецтв у Празі.

Академія була затверджена чеським міністерством шкільництва, діставала субсидії і розпоряджала тільки одним великим ательє, де сеанси і лекції чергувались за визначеними годинами. Вона мала дві малярські школи: школу проф. Кулеця і школу проф. Мако, одну скульптурну школу — проф. Стахівського і згодом школу графіки проф. Лісовського. Ректором був проф. Д. Антонович і він викладав один із загальних предметів — історію мистецтва. Стилі вів проф. Слюсаренко, пластичну анатомію — проф. Ю. Русов і дескрептиву — проф. В. Січинський. Викладова мова була українська і подекуди, з огляду на учнів, чеська.

Учнями були: українці, чехи, болгари, серби, хорвати, москалі, німці, французи, італійці. Між ними були початкуючі мистці; такі, що були записані і в чеських високих школах, і такі, що вже й закінчили високі мистецькі школи.

З українських мистців у школі Мако того часу були: К. Антонович (?), Н. Білецька, О. Гайдай, Ю. Вовк, О. Животко, С. Зарицька, В. Кричевський, Г. Мазепа, О. Русова, І. Паливода, Хмелюк, П. Холодний молодший, В. Цимбал, М. Частухіна, Г. Яковлева та інші (і авторка цих рядків). Дехто з них уже тоді мав успіхи в чеських школах, діставав нагороди на конкурсах і став пізніше визначним майстром.

Найбільше студентів притягала школа Мако. Вона була модерного тоді експресіоністичного напряму, рисунок, виходячи з Енґра, вівся в дусі неоклясичному, не цураючись впливів інших модерних „ізмів". А далі кожному було вільно шукати свого власного шляху. Дехто з учнів не хотів сприймати навчання, чи не міг сприймати і залишався осторонь; тому Мако говорив: „Я не можу вам нічого дати. Ви готовий майстер".

Ще перед записом до Академії, я чула надхненні голоси про школу Мако від скульптора Блажека з чеської академії (він пізніше став асистентом проф. Мако, був дуже добрий мистець і ще пізніше здобув у Чехословаччині славу). Прихильно відзивався проф. Мокрий — видатний чеський критик образотворчого мистецтва, проф. Мусатов — видатний російський маляр та інші.

Але мені самій найбільше прийшлось говорити про Українську Академію та інші українські школи в Чехословаччині на допитах у слідчих, коли в 45 році мене ув'язнили большевики і кинули до найглибшого льоху палацу Петшка. Всі мої індекси і свідоцтва фігурували як „свідки" на слідстві: як корпус деліктi. Але від українства я й не відмовлялась, тільки від „української терористики", що мені причіпляли. Хапаючись, мов потопельник за соломинку, заявила: „Так, я українка! Але хиба не прийшла позбавити нас ґештапа разом з „визвольною" совєтською армією й українська армія? Ви бачите, скільки тут індексів і шкіл, де б я мала час на щось інше? Ті школи стояли на такому високому рівні, так багато вимагали, — і я вихваляла до небес. Підбивало мене до того, мабуть і бажання висловитись перед неминучим кінцем (адже слідчі мали чорним по білому, й то мосю власною рукою написаний один лист, що міг би свідчити про мою приналежність до УНО, вони ж гадали ОУН, та це було б однаково. І проти цього не могло би бути жадного арґументу). Іще щось підбивало: те приголомшуюче враження, яке робили на слідчих мої згадки про українські школи і вихвалювання їх.

Вернімося назад! Вже це одне, що Українська Академія в Празі була українська школа, мало велике значення для пропаґанди українського імени і зацікавлення українською справою.

Проф. Стахівський, обтяжуючи себе, окрім скульптури подавав дещо з кераміки, відливання тощо. Проф. Січинський вводив новий догідний спосіб перспективи, не розтягаючи проєкцію бозна куди за акруш (цей спосіб не був знаний, наскільки мені відомо, в чеських школах) і ніколи не відмовляв допомогти поза студіями. Проф. Антонович завжди радо вказував, а й то сам знаходив відповідну книжку з якоїсь дисципліни, ще й підохочував звертатись до нього.

Кожний професор мав свою методу навчання. Особливо маркантно виявлялось це в Кулеця і Мако. Пригадую, прийшовши іноді раніш на якусь лекцію до Студії, я попадала на годину проф. Кулеця, і сиділа в роздягальні за перегородкою. Щоб використати час, виймала якусь книжку. Але читати не можна було. З-за перегородки ливсь мелодійний голос Кулеця (він дуже добре володів чеською мовою) і намовляв до футуризму і кубизму! Але, виглянувши, я жахалась вправ його учнів і, сховавшись за перегородку, знов заслухувалась.

Раз під гіпнозою його красних слів, я розмалювала свою найкращу скульптуру з школи проф. Стахівського. І розмалювала — придержуючись рецепти — так страшно, що всі жахнулись, а Стахівський з огірчення сплеснув у долоні. Все ж ту скульптуру дали на міжнародню виставку.

Тільки згодом я побачила зрілі полотна М. Рудої, особливо, надзвичайно сміливі і барвні декого з чеських учнів Кулеця. І на тих полотнах пересвідчилась, що чар красних слів Кулеця не був пустий. Але щоб видобути той чар на полотно, треба було великої праці над собою.

Проф. Мако мав інший підхід. При сеансах він не говорив, а показував на чомусь іншому або натякав. Тільки при перегляді закінчених праць короткими висловами характеризував, підкреслював позитиви чи неґативи. І всі його учні, стовпившись біля його крісла, ловили його слова, як присуд найбільшого авторитету.

Здається, в мистецтві не можна всього висловити, дещо дається лише відчути. Мако, на диво, умів такими скупими словами, напівпоказами, напівнатяками вкласти в душу учням найбільші об'яви. Словами його науку його учні могли краще інтерпретувати, ніж він сам.

Мако мав таку засаду: мистець, якої національности не був, у першу чергу мусить бути мистець. Тобто, світові проблеми культури, проблеми чистого мистецтва — l'art pour l'art'y — це найголовніше. І ці проблеми зв'язують мистців цілого світу в одну споріднену родину. Але Мако перший знайомив своїх учнів з творами таких стовпів українського модерного мистецтва, як Архипенко, Ф. Кричевський, Новаківський, Масютин, Бойчук, В. Крижанівський, Н. Петрицький.

Солідарність учнів, і та покревненість, була розвинена у високій мірі. Ніхто не заперечував чиїхсь успіхів, ніхто не боявся висловити свій осуд, який би він не був, і ніхто не ображався, навпаки, був вдячний за будь-яку принагідно неґативну критику.

Але чим далі, тим більше виринало питання національного характеру творчости. Хай не цілком усвідомлено, багато учнів починало відчувати вагу національного стилю. Як же поєднати національний стиль і з всіма тими різними течіями европейської модерни, що тоді нуртувала? Самотуж розлущити учням цю проблему було неможливо. Йдучи назустріч, проф. Антонович улаштував при Студії прилюдні диспути. Признатись, я з них малощо пам'ятаю. Лише одно твердження проф. Антоновича мені зрізалось у пам'ять. Не можу точно передати його словами, але тямка була така: українська творчість — це все те, що зроблене українськими мистцями. Проти того твердження були виступи, але опоненти не мали для обґрунтовання добрих арґументів, і проф Антонович побивав їх.

Раз, виходячи з диспутів, я сказала до однієї болгарки — товаришки з Карлового університету: „Я не можу погодитися з твердженням проф. Антоновича!" А вона мені на це: Професор говорить так гаряче, що і камінь переконає!

Пізніше цей її вислів асоціювався в мене з висловом проф. Штеха, що читав в Мистецько-промисловій школі лекції про стиль: „Можна прийняти кожний стиль, тільки не натуралізм, що не має в собі жадного напруження". Мені здавалось, та „гаряч", те „напруження" — це щось, що не спадає тільки до категорії „суб'єктивної правди", і воно суттєве не тільки в мистецькій творчості, а мусить бути і в кожній об'єктивній науці.

Я не пам'ятаю, яке було в тих диспутах становище проф. Січинського, і чи він брав у них участь. Одначе, коли відбувалася виставка новозаснованого мистецького гуртка „Скити", куди попали і деякі українські мистці, Січинський перший заалярмував своєю критичною статтею. Там він писав, що українські мистці не можуть мати нічого спільного з евразійщиною.

В суті та евразійщина, помоєму, виявлялась тут не так страшно, хіба в назві гуртка і, що дуже сумнівне, в деяких образах самого Мако, от як ‚Шаман', ‚Якутка' (більше не пригадую). Але Мако проводив свою молодість чи не кожного літа в Сибіру, мандруючи від Байкалу до Амуру. Маючи відтіля багато шкіців і етюдів, та шукаючи свіжих сюжетів, він і зупинявся на них та розроблював етюди в образи.

Гірше стояла справа з назвою гуртка. Вона була взята, гадаю, через чисте непорозуміння. Адже скити жили колись на українській території, тож хіба вони нам не предки? От і доказ: на грецькій вазі з Ольвії скити-точнісінько мов наші дядьки.

Признаюся, не пригадуючи ясно думок статті, я говорю тут, може, не зовсім точно.

Все ж таки стаття В. Січинського мала рацію в тій початковій стадії знаходження себе українських мистців.

Видаючи книжки про українську архітектуру і народне мистецтво, монографії про деяких українських мистців — старих і новітніх, критичні статті тощо, проф. В. Січинський не тільки пропаґував українську культуру, знайомив з традиціями і характерними рисами, але також будив зацікавлення до українського мистецтва.

Це було дуже важне і конче потрібне в зростанні творчости українських мистців. Після довгих шукань учні пізнавали, що до української творчости належить все те, що згідне з духом, психікою і культурними традиціями українського народу. І воно може бути не чуже проблемам світової творчости.

Тут треба скласти найщирішу подяку всім нашим діячам культури, що своїм впливом на наших мистців спричинилися, спричиняються і спричинятимуться до повного знайдення себе.

А Вельмишановному Ювілятові побажати довгих літ і спромоги видати безліч книжок і монографій! Якщо мені дозволено інспірувати Професора — в першу чергу монографію про творчість В. Кричевського, поки ще не встигли розпродати, як заповіли, його спадщини.

ДОЛЯ КЛІМОВИЧА ВИСІЛА НА ВОЛОСКУ

Лондон. — Доля 24-літнього поляка Антонія Клімовіча, що втік „зайцем" на кораблі „Ярослав Домбровскі" з Польщі, 54 години висіла на волоску: до останньої хвилини невідомо було, чи англійська влада захоче, чи відмовиться інтервеніювати в його справі. Тайну тієї втечі і визволення Клімовіча розкриває лондонський „Дзєнік Польскі".

Докові робітники, що вивантажували товар із середини „Домбровского" вже у порті Лондону, знайшли Клімовіча між скринями, напів живого з голоду й виснаження. Він сказав тільки кілька слів по англійськи, з чого робітники найбільш зрозуміли: „Закличте англійську поліцію". Рішивши якстій визволити його, англійські робітники вложили Клімовського, разом із різним крамом, в корабельний кран. Але машиніст, замість скерувати кран на беріг, побачивши в ньому людину, спустив кран на поміст корабля. Потім виявилось, що це був комуніст, який зробив це свідомо. Таким чином капітан корабля дізнався про пасажира „зайцем" й відразу його заарештував. Тоді англійські портові робітники подзвонили до редакції „Дзєнніка". Той часопис подав вістку англійській пресі, але ця остання цю вістку промовчала.

Три польські журналісти задумали зорганізувати інтерпеляцію в парляменті й пішли туди. Там щасливо вдалося їм дістатись до віцеміністра внутрішніх справ, який обіцяв представити справу міністрові внутрішніх справ. Все ж, справа повисла в повітрі, бо і міністерство внутрішніх справ і уряд іміграції станули на становищі, що вони не можуть інтервеніювати перед капітаном корабля, — бо Клімовіч — це пасажир „зайцем" та ще й узагалі не діткнув був ногою англійської землі, отже не підходить під поняття втікача. Знову ж представники польської еміграції твердили, що Клімовича комуністи били на кораблі і не дали йому змоги просити азилю: цю можливість повинні, мовляв, дати йому англійські державні чинники. На корабель їхала тричі комісія уряду іміграції, але її ні разу не допустили до Клімовіча. Формально вдалося дістати приказ від судді — стягнути Клімовіча з корабля, бо один із польських еміґрантів зголосив був фікційну скаргу, що Клімовіч вкрав йому під час свого останнього перебування в Лондону 10,13 фунтів шт. Однак портова поліція, добачивши в цьому лише штучку, щоб витягнути Клімовіча з корабля, відмовилася інтервеніювати.

Тим часом змобілізувано польських еміґрантів в Лондоні для демонстрації в порті. Кількасот поляків, що зібрались на березі, придумували різні способи, як би вдертись на корабель, але вони лякалися, щоб насильною акцією не зіпсувати прихильних цій справі настроїв у вищих англійських політичних чинників, бо тоді неєодно Клімовіч не залишився би на волі. Врешті торговельна компанія, на терені якої відбувалась у порті та польська демонстрація, очистила терен від демонстрантів, які ждали „за брамою". В 1 годині по півночі почав відпливати корабель з порту і демонстранти розійшлись додому, в переконанні, що боротьба за Клімовіча не вдалася. Вони й не знали, що рішенням міністерства внутрішніх справ — зупинено „Домбровского" оподаль від берега, зумисне, щоб не викликувати сензації на побережжі: 120 поліціянтів, в асисті міноносця, який загородив дорогу „Домбровскому" й загрозив стріллянням, перевели ревізію на кораблі й забрали відтіль Клімовіча, при чому вони сильно побили двох моряків, які силою хотіли перешкодити, щоб поліція ввійшла до кабіни, в якій тримали Клімовіча, і пізніше — щоб вивела його з помосту. Велика більшість моряків того польського корабля — це грецькі комуністи з червоногрецької армії Маркоса, яких спеціяльно спроваджено з Болгарії до Польщі, як залогу на кораблях. Про вирятування Клімовіча лондонські поляки дізнались з часописів.

ПРАЦЯ ЗУАДКОМІТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ

Ухвалення нового переселенчого закону, так зв. „Акту допомоги втікачам" (РРА) та й започаткування акції переселення на основі цього закону поставило перед ЗУАД-Комітетом нові завдання. Як відомо, в Европі, головно в Німеччині та Австрії є понад 20.000 українських еміґрантів, так званих залишенців, які не змогли переселитись в дотеперішній переселенчій акції та й які в більшості бажали б переїхати до ЗДА на постійне поселення. Цей новий закон дає надію здійснити це бажання бодай частині цих наших залишенців. І в цьому головно напрямі працює останнім часом ЗУАДКомітет.

Згідно із своїм головним завданням у широкій діяльності в напрямних Суспільної Служби: рятувати українську еміґрацію — ЗУАДКомітет переводить це завдання двома шляхами:

1. переселенням,
2. несенням правної охорони й моральної та й матеріяльної допомоги.

Далі ЗУАДКомітет посилено працює для розбудови Української Суспільної Служби.

Переселення.

Ще далі приїжджають заходами ЗУАДКомітету особи, які отримали візу в секції „3 сі" закону про переселення ДіПі з 1948 року. Але з кінцем червня 1954 року цей закон вже зовсім перестав діяти і тому ще можуть приїхати лише ті, які перед цією датою отримали візи. Головна діяльність в ділянці переселення окреслюється **новим іміґраційним законом (Актом Допомоги Втікачам — РРА).**

Управа ЗУАДКомітету вважає переселення і поселення еміґрантів у країні, де вони стануть повноцінними громадянами, найкращою розв'язкою проблеми еміґрації. Тому теж нові можливості переселення згідно з новим законом РРА Управа ЗУАДКомітету прийняла з повною відповідальністю та й негайно приступила до праці. Теж і громадянство у ЗДА виявило зрозуміння для цієї важливої справи та й допомагає ЗУАДКомітетові здобути ашуранси для аплікантів на переселення. Але все ще потрібно ЗУАДКомітетові бодей 1.500 ашурансів, щоб спровадити тих усіх аплікантів, які зареєструвалися на переселення в Европейському Представництві ЗУАДК. При цій нагоді Управа ЗУАД Комітету повідомляє, що має згоду більшої скількости американських громадян на підписання ашурансів, але з вимогою, що для кожного ашурансу буде підшукана праця, як теж і приміщення для апліканка. Ця полегша напевно збільшить число охочих українців у ЗДА, які згодяться прийняти майбутніх іміґрантів і підшукати їм місце праці. Проситься в цій справі негайно зголошуватись на адресу канцелярії ЗУАД Комітету:

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, INC.
P. O. Box 1661, Phila. 5, Pa.

Для скорішого полагодження справи запотребувань на працю в Урядах Праці треба на формулярах запотребування писати знак: Д. С. Р. 8". (D. S. R. 8).

До канцелярії ЗУАДК мусять бути надіслані п'ять копій ашурансу.

Переселення з Англії можливе лише на основі того закону для вояків Андерса. **ЗУАДКомітет полагоджує такі справи на овнові загального квотового закону.**

В останньому часі має змогу виїхати негайно з Німеччини 1,250 українців на основі цього загального іміґраційного закону, так званого квотового. Імена деяких із тих аплікантів, які не мають спонзорів, були проголошені у пресі. Для них потрібно лише внести оплату на покриття коштів переїзду, а всі інші формальності полагодить ЗУАДК. Управа ЗУАД Комітету згідна теж прийняти лише половину коштів переїзду разом із зобов'язанням сплатити решту в означеному часі. Проситься нашу громаду теж у цій акції прийти ЗУАДКомітетові з допомогою для переведення благородного діла.

Допомога.

Допомога тим, які є в Німеччині, чи Австрії — це головна ціль харитативної діяльности ЗУАДКомітету. У висліді старань Управа ЗУАД Комітету отримала від американського уряду харчову допомогу для розподілу потребуючим на суму 67,000.00 долярів. Харчі розділює теж ЗУАДК в британській окупаційній зоні. Управа ЗУАД Комітету звертається до всіх українських комітетів і організацій, щоби співділяли із ЗУАДКомітетом у розподілі цієї допомоги, щоб поставити її на висоті громадської відповідальности, як теж і вимог американського уряду відносно звітування.

Суспільна Служба.

В акції дальшої розбудови Української Суспільної Служби — ЗУАДК поширив діяльність Дитячого Садка ЗУАДК. Теж і цього року зорганізовано Літній Табор для дітей дошкільного віку під фаховим керівництвом у гірській місцевості в оселі в Глен Спей у стейті Ню Йорк. Крім цього безперервно працює Дидячий Садок у Филаделфії. Літній табор триває 5 тижнів.

Для влегшення набуття американського громадянства новоприбулим, які саме тепер масово натуралізуються, ЗУАДКомітет видав, як другий випуск Бібліотеки Суспільної Служби підручник п. н. „Підручник громадянства", підготовлений фахівцем цієї справи. Книжка дає повний огляд приписів для осягнення громадянства, як теж і всі поучення, та й питання і відповіді для іспитів при натуралізації. Вона поступила в розпродаж і набути її можна у книгарнях, чи теж в канцелярії ЗУАДК (теж за поштовим замовленням).

Правна охорона.

Справа неточних і неправильних заподань у документах нових іміґрантів є в пильній увазі ЗУАДКомітету. Управа ЗУАДКомітету ще раз стверджує в порозумінні із Екзекутивою УККА, що ведуться всі потрібні заходи для справлення цих помилок і нема ніяких підстав до поширюваних в останньому часі хвилювань.

При цій нагоді подається до загального відома, що Управа ЗУАДКомітету дала згоду покрити кошти переслухання в цій справі у Шікаґо.

Збірки.

До Управи ЗУАДК прийшли запити, як відноситись до різних збірок, які тепер появились у різних громадах, головно на збіркові листи, переслані з Европи. Управа ЗУАДКомітету повідомляє, що вона не бере ніякої відповідальности за ці збіркові листи і не дала ніякій організації уповноваження переводити збірки. Згідно із порозумінням з УККА збірки на національний фонд переводить УККА, а збірки на допомоговий фонд ЗУАДК.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет.

ВИЯСНЕННЯ УККА

В газеті „Український Самостійник", з дня 25 липня 1954 року, ч. 30, було опубліковано, що на Пресовій Конференції, скликаній українськими науковцями в Мюнхені, яка відбулася дня 15-го липня 1954 р., в справі їх приступлення до співпраці з Інститутом Вивчення Історії і Культури СССР, проф. М. Вєтухів мав висловитися, що, мовляв, він отримав від Українського Конґресового Комітету Америки повновласті діяти по цій лінії, отже проводити справи щодо української участи в „Інституті", згідно зі своїм мандатом...

У зв'язку з тим, на спільних нарадах Екзекутиви та Комісії Публікацій та Інформацій, що відбулися дня 6-го серпня 1954 р., було ухвалено подати до загального відома, що в справі співпраці українських науковців з Американським Комітетом для Боротьби з Большевизмом чи пак з Інститутом Вивчення Історії і Культури СССР, Український Конґресовий Комітет Америки два рази займав становище:

1.) Екзекутива Українського Конґресового Комітету Америки, на свому засіданні дня 5 березня 1954 р., ухвалила постанову такого змісту: „Український Конґресовий Комітет Америки не має офіційного відношення до участи представників НТШ та УВАН у Конференції еміґрантських науковців, організованій Американським Комітетом адмірала Стівенса. Екзекутива Українського Конґресового Комітету вважає, що, з тактичних міркувань, не було доцільним в сьогодняшнім стані Американського Комітету брати згаданим представникам активну участь у Конференції, бо це може мати політичні консеквенції у майбутньому".

2.) Рада Директорів Українського Конґресового Комітету, нва свому засіданні дня 11 червня 1954 р., ухвалила наступну постанову:

„1. — Політична Рада і Екзекутива Українського Конґресового Комітету Америки черговий раз стверджує своє неґативне становище до політики Американського Комітету для Боротьби з Большевизмом та його спроб використовувати українських науковців для протиукраїнських політичних цілей Комітету.

2. — Рада Директорів і Екзекутива Українського Конґресового Комітету Америки стоять на становищі, що, до часу зміни проросійської політики Американського Комітету, українські науковці неповинні аґанжуватися до т. зв. наукових акцій згаданого Комітету.

3. — Рада Директорів Українського Конґресового Комітету Америки приймає пропозицію проф. Р. Смаль-Стоцького і проф. М. Вєтухова, щоби, в міру потреби, НТШ і УВАН обмірковували спільно з Українським Конґресовим Комітетом проблеми евентуальної співпраці науковців з Американським Комітетом для Боротьби з Большевизмом, відповідно до зміни його політики".

Від часу ухвалення вищеподаних резолюцій, становище Українського Конґресового Комітету Америки в дотичних справах не було змінене.

Український Конґресовий Комітет Америки.

Ню Йорк, 9 серпня 1954.

ВІСТІ З ПЛАСТОВОЇ ОСЕЛІ

Святкування 10-ліття Української Дивізії в таборах.

В днях 7 і 8 ц. м. пластові табори в Іст Четгем відсвяткували 10-літній ювілей вимаршу Першої Української Дивізії УНА проти большевиків та відомої битви під Бродами, де з-поміж 11,000 стрільців загинуло повних 7,000. В суботу 7 ц. м. пластові гуртки змагалися в теренових маршах і вправах по маршрутах Дивізії й під оком колишніх старшин Дивізії, під проводом полк. Долинського. Ввечорі того дня відбулися святочні ватри в обох таборах. У таборі новаків промовляли командант табору пл. сен. О. Грималяк, полк. Долинський, пор. Хома, а малі таборовики співали стрілецькі пісні, деклямували та виконували вправи. У юнацькому таборі ватру розпочав промовою командант табору д-р Я. Падох, а після нього промовляли ред. Олег Лисяк, пор. Хома і полк. Долинський. Ред. Лисяк у переконливій і гарній формі з'ясував значення виступу Дивізії та її довгу і моральну боротьбу за належне визнання громадянством. Пор. Хома говорив про свою службу в Дивізії, а після Бродів в УПА та рейд до кордонів Німеччини. Полк. Долинський закликав молодь вірно стояти у службі Батьківщині та продовжувати традицію українських збройних сил. В неділю старшини Дивізії взяли участь у Богослуженні, а після того відбули перегляд юнацького табору та вручили побідним гурткам у теренових змагах пропом'ятний прапорець і інші нагороди. Ці святкування мали помітний вплив на молодь та численних гостей. У цих святкуваннях взяли участь представники УСС і ОбВУ д-р Калина і д-р Никифоряк.

Назва юнацького табору.

Завзята боротьба табору про назву закінчилася перемогою „патріотичної" партії над партією пластової романтики. Табор прийняв назву „Маківка", а поодинокі його гуртки в числі 14 назви інших, менше знаних місцевостей, де відбулися бої УСС. Цим табор ще сильніше включився в ювілейні святкування 40-ліття вимаршу УСС в поле, започатковане святочною ватрою, яка відбулася 24-го липня ц. р. Табор новаків прибрав собі назву „Малі Стрільчики".

Праця новацького табору.

У другому тижні таборування новацькі жовтодзюби були сильно зайняті. Вони не тільки приготовлялися до складення новацьких проб, але й вивчали практичні вмілості, щоб здобути відзнаки тих вмілостей. Багато малих стрільчиків здобуло вмілості та назву таборовика, лісовика, летуна і чорноморця. Можна також подивляти помисловість малят у виборі їх тотемів та їх виконанні без сторонньої допомоги.

Підготова до проб у юнацькому таборі.

Юнаки і новаки позначують свою пластову службу складенням трьох проб і зв'язаних з ними ступенями пластуна-учасника, розвідчика і скоба. В юнацькому таборі йде саме жвава підготова до відбуття всіх трьох проб. На закінчення табору відбудеться святочне заприсяження пластунів - учасників та підвищення ступенів інших пластунів. Підготову до пластових проб веде заст. команданта, ст. пл. Ю. Крижановський.

Таборовий часопис.

Юнацький табор видає свій таборовий часопис, якого запляновано чотири числа. Часопис писаний силами самого табору та гарно розмальований. У першому числі переважає зміст, зв'язаний з 40-літтям УСС та святкуваннями табору того ювілею. Цей часопис залишиться цінним документом пластового таборування.

Таборові хроніки.

Оба табори ведуть свої хроніки, в які вписують всі цікавіші події та переживання дня. Вони пишуться також збірним зусиллям всього табору. До хронік вписуються відвідувачі таборів, висловлюючи свої спостереження та завваження щодо таборів. Таборовики просять всіх громадян, які відвідують табори, щоб не забули вписатися в їх пропам'ятні хроніки.

Відвідини батьків.

Минулої суботи і неділі число відвідувачів таборів та всієї оселі було виїмково велике. Хоч і як ліберальними були команди таборів і визначили дозвілля для таборовиків на довгі години в оба дні, батькам було важко розстатися з дітьми і вони ще довго, після зачинення таборів та проголошення нічної тиші, стояли перед брамами таборів та вслухувалися в гомін вечірньої молитви таборовиків, яку відгомоном розносили сусідні верхи. В наступну суботу і неділю для відвідування батьками таборів призначено ті самі години.

Здоровний стан таборовиків та лікарська опіка.

За минулий тиждень не було в таборі помітних захворувань. Під цю пору в таборовому шпиталику є всього три особи, в наслідок легкої простуди. На понад 400 осіб, приміщених в оселі, це число є незначне. Хворі перебувають в двох просторих кімнатах шпиталику, положеного в центральному будинку оселі. Опіку над хворими і взагалі таборами перенял саме д-р Богдан Панасюк, колишній лікар Української Дивізії.

Курс першої допомоги.

Таборовий лікар, д-р Панасюк, розпочав вести для таборовиків курс першої допомоги у наглих випадках. Ця ділянка знання належить до постійної програми пластового практичного вишколу.

Погода.

Минулого тижня оселя три дні була закутана в мряку. Часті дощі і холодний вітер прийшли були на зміну попередній спеці. Кінець тижня приніс знову прегарну погоду, яка й позначилася у рекордовому числі відвідувачів оселі.

Відвідини Союзівки.

В неділю 15 серпня ц. р. юнацький пластовий табор вибірається у сусідські відвідини на „Союзівку". Піснею, танками та пластовими вправами збираються пластуни запрезентувати себе численним гостям, виповненої вщерть Союзівки, а зокрема учасниками курсу українознавства, який саме тепер там відбувається. Курсанти збираються також відвідати пластових сусідів в Іст Четгем.

День морського пластування.

14 серпня ц. р. відбудеться в Оселі день морського пластування. Оба табори при співучасті куреня „Чорноморці" підготовляють на той день змагання у плаванні і скаканні до води, а вечером палитимуть велику ватру на місцевім ставі. Різноманітна програма, поважна і весела, у світлі бенгальських вогнів, що відбиваються в плесі ставу, запевнить нові, незабутні переживання таборовій молоді, а то й її батькам. Буде це остання більша імпреза влаштована цьогорічними таборами.

ЛИСТ ПРЕЗИДЕНТА СИНҐМАНА РІ ДО ПРОФ. О. І. ПОВСТЕНКА

Історія цього листа така: Приятель Синґмана Рі і товариш його студентських часів, американський пастор Георґ Бенедикт, виявив великий інтерес до України і до її визвольних змагань. Він має намір написати кіно-сценарій з часів визвольної боротьби Українського Народу 1917-1921 рр. Познайомившися з українськими мистцями П. Меґиком і П. Андрусевим, пастор Ґ. Бенедикт одержав від них дуже цінні інформації, потрібні для праці над кіно-сценарієм про Україну. У сценарії є такий епізод: Україна скидає кайдани вікової неволі і стає вільною, незалежною державою. Тисячі людей в столиці України заповнюють Собор святої Софії і площу коло Собора. Виходить Митрополит, благословляє народ, і багатотисячна маса співає урочисту молитву за Україну. Щоб мати докладні відомості про Собор Святої Софії та про Київ взагалі, Г. Бенедект, за порадою своїх українських друзів, звернувся до найкращого знавця Києва і його святинь проф. О. І. Повстенка. Листування з проф. О. І. Повстенком, а потім кілька особистих зустрічей дали Г. Бенедиктові повне уявлення про Київ і про Софійський Собор.

Пастор Ґ. Бенедикт, що в 20 рр. разом із Синґманом Рі зорганізував Ліґу Визволення Кореї, тепер особливу симпатію відчуває до поневоленого українського народу. Пастор намагається, як він пише в листі до О. І. Повстенка, „запалити невеличку тріску, що з часом розгориться у велику пожежу, яка спалить розбишацьку совєтську тоталітарну систему і визволить Україну" з московсько-большевицької неволі.

Ґ. Бенедикт одержав від проф. О. І. Повстенка два примірники його книжки про Київ (виданої ще в Німеччині). Один із цих примірників з автографом О. І. Повстенка і з теплою присвятою був призначений для президента Південно-Корейської Республіки Синґмана Рі. Коли вийшов у світ перший випуск нової праці проф. О. І. Повстенка „Золотоверхий Київ", пастор Г. Бенедикт дав дуже високу оцінку цієї видатної праці. „Ця книжка, — писав він у своєму листі до автора, — викличе великий інтерес серед американських аматорів мистецтва, коли вона буде перекладена на англійську мову".

Коли президент Синґман Рі одержав книжку про Київ, то він у лютому цього року написав авторові теплого листа з подякою за цінну книжку. Лист писано англійською мовою. Президент Синґман Рі зазначає в своєму листі, що праця проф. О. І. Повстенка є „цеглина до будови відродженої свободи в усьому світі". Президент Синґман Рі особливо підкреслює, що в „наші часи тяжких випробувань" велику вагу має боротьба і праця за визволення людства від гніту і рабства комунізму. Президент Рі у своєму листі відзначає велику вагу оптимізму і віри в перемогу правди і свободи. „Ми не повинні допустити ніякого песимізму, що міг би пошкодити справі", — пише в кінці свого листа президент Синґман Рі. — Наша тверда віра мусить бути прикладом для маловірних, щоб відновити їхню віру і готовість до боротьби за велику справу визволення людства". І далі йде власноручний підпис президента: „З найбільшою пошаною Синґман Рі".

Так щиро і сердечно відгукнувся президент Південно-Корейської Республіки Синґман Рі на працю проф. О. І. Повстенка про столицю України.

Хочеться вірити, що нова велика праця проф. О. І. Повстенка „Золотоверхий Київ" знайде відповідну підтримку з боку нашого свідомого українського громадянства і завдяки цій підтримці побачить світ і знайде дорогу не тільки до українського читача, але й промостить дорогу і до американських читачів і завоює нових приятелів і прихильників Визвольної боротьби Українського Народу за свою Свободу!

П. Василенко.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працьвників.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Законопроєкт про телефонічні підслухи — безнадійний

ВашинҐтон. — Противники урядового законопроєкту про дозвіл користуватися під час судових озправ проти підривних осіб телефонічними підслухами заявили на Сенатській Павничій Комісії, що цей законопроєкт безнадійний на цій сесії Конґресу. Це сталося після того, як комісія 7 голосами проти 7 відклала цей законопроєкт на необмежений час. Голова комісії сенатор Вільям Ланґер заявив, що на повному Сенаті він зробить усе, щоб переворсувати ухвалення цього законопоєкту. Але це було б можливе тільки тоді, коли б якийсь демократичний сенатор погодився голосувати за цей законопроєкт, що є мало правдоподібне. Цей законопроєкт вніс генеральний прокуратор Герберт Бравнелл для того, щоб з більшим успіхом поборювати акцію підривних елементів, бо досі, згідно з обов'язуючими законами, не можна користуватися телефонічними підслухами як пізнішим доказовим матеріялом на судових розправах.

Ген. Андерс проти А. Залеського

Лондон. — Колишній командувач 2-го польського корпусу в останній війні, який має офіційний титул генерального інспектора польських збройних сил і є одною з найчільніших фігур серед польської еміґрації, генерал Владислав Андерс, написав листа до польського екзильного президента Авґуста Залеського, в якому закидає йому зламання польської конституції і заявляє, що „згідно з наказом совісти" перестає уважати його, Залеського, за президента та зверхника польських збройних сил. Залеський відіслав ген. Андерсові його листа з допискою: „... Мені прикро, що такий заслужений вояк опоганив себе в обличчі майбутніх поколінь бунтом супроти своєї леґальної влади, привласнюючи собі права, які йому не належать ані за зобов'язуючими правними приписами ,ані за добрими політичними звичаями". Водночас А .Залеський звільнив ген. Андерса з його становища. З свого боку В. Андерс дав до часописів пояснення, що, перед висилкою А. Залеському свого листа, він запросив до себе попереднього польського начального вождя (Сосньковського?), всіх колишніх військових міністрів, що є тепер на еміґрації, представників військових організацій та комбатантів і поінформував їх про свій намір. Усі присутні дали йому, мовляв, свою повну згоду, солідаризуючись з ним, отже займаючи опозиційне становище до свого президента на еміґрації, А. Залеського. Цей останній гострий конфлікт між ген. Андерсом і А. Залеським заперечує дотеперішні поголоски, начебто генерал Андерс тихо підтримував А. Залеського проти генерала Сосньковського, і докраю загострює затяжну кризу, що панує серед польської еміґрації.

Німці невдоволені торгівлею з Америкою

Бонн. — Західня Німеччина стурбована сильною звишкою імпорту з Америки поруч із упадком власного експорту до Америки. Сталося це наслідком так званої лібералізації митної політики у відношенні до країн із доляровою валютою, чи валютою, опертою на долярі. Покищо зменшені митні оплати на американський товар охоплюють 30% усіх товарів, але ця лібералізація має ступнево охопити 92% торгівлі. Німці не сподівалися, пишуть часописи, що американський товар покаже себе таким небезпечним і битиме німецьку конкуренцію, але виявилось, що цілий ряд американських товарів є дешевший і не гірший від німецького.

Повідомляємо, що ціна оголошення величини 1 інча через 1 колонку виносить $1.40. Проситься належитість (відповідно до величини оголошення) пересилати разом з текстом.
Адміністрація „Свободи".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ДІТРОЙТ, МІШ. — Б-во св. о. Николая відд. 175, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, о год. 1-ій попол., в Укр. Нар. Домі, 4655 Мартин вул. Проситься членів прибути на час, бо є багато важних справ до вирішення. Пригадується довгуючим членам, щоб конче цього місяця вирівняти свої залеглості. — С. Пелех, предс.; В. Білінський, кас.; І. В. Іванчук, фін. секр.

Посмертна Згадка

ЙОСИФ ДРАҐАН, довголітний член Т-ва „Просвіта", відділ 129 УНСоюзу, помер 25-го липня 1954 р. в 66 році життя. Походив з села Розділя, пов. Горлиці, Зах. Україна. Полишив у смутку дружину Теклю, сина Михайла, дочку Антоніну і 6 внуків. Похорон відбувся 28-го липня з похоронного заведення до церкви св. Луки при участі Родини, Членів Т-ва і Знайомих. Похоронено на цвинтарі св. Марії в Flushing, N. Y. — В. И. П.!

М. Дзарський, секр.

КУПУЙТЕ В ПІДПРИЄМСТВАХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В СВОБОДІ!

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ... КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС

ТАРЗАН, ч. 3324. Осторога.

— Томосе, якщо це нова ваша інтриґа, щоб скомпромітувати Тарзана, — прошипіла Немона, — ви і Ерот згинете обидва жахливою смертю!

Коли прибув Тарзан, він застав королеву, як злюща ходила по кімнаті. — Ви були в домі Тудоса! — оскаржувала вона. — Ви любите Дорію!

— Не будьте глупа, Немоне! — холодно сказав Тарзан. — Гемнон любить Дорію, а не я. Це тільки нова змова на моє знищення.

—Не зважаючи на це — крикнула Немона, — ця жінка згине! Якщо ви проситимете за нею — то й ви згинете з нею ... в Караторі, в вулькані!